

H
18

LLUC

MARÇ-ABRIL 1989

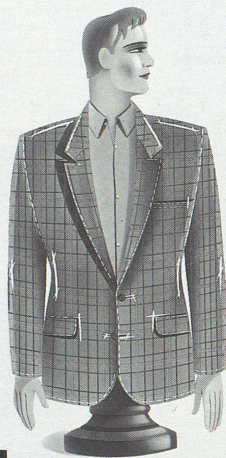
NÚM. 749

250 PTS.

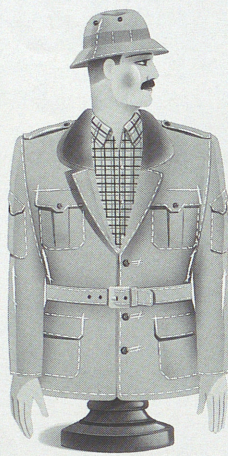
REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA ARA

Tenim hipoteques de totes les talles.

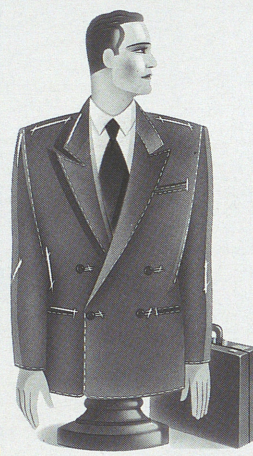
Talla 1. Primera vivenda

Estreni casa nova amb la llibertat de pagar-la en un termini des de tres fins a vint anys.

Talla 2. Segona residència

Una casa al camp o un apartament a la platja. Respiri a gust, aprofitant-se de la màxima desgravació fiscal autoritzada a l'Impost sobre la Renda.

Talla 3. Tripliqui el seu negoci

Li financem fins el 60 % del valor de taxació del seu nou local comercial o despatx.

De totes les talles. Perquè no hi ha persones amb les mateixes necessitats ni amb idèntics recursos.

Si vostè necessita una hipoteca que s'adapti perfectament a les seves possibilitats, vingui a donar-nos les seves mides a qualsevol oficina de Banca Catalana.

Li farem una hipoteca amb la qual s'hi trobarà a gust.

Talla 4. Renovar-se pels quatre costats

Posem al dia casa seva, facilitant-li una hipoteca per a fer reformes i millores, abans d'una setmana.

Talla 5. Raons per a canviar

Si li han fet una hipoteca que no li cau prou bé, porti-nos-la. La hi canviarem per una a la seva mida.

(93) 205 23 13

(De les 8 del matí a les 10 de la nit. I dissabtes al matí.)

Préstec Habitatge

BANCA CATALANA
El Banc de Casa

LLUC

REVISTA BIMESTRAL

ANY LXIX

MARÇ - ABRIL 89

N.º 749

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de La Real
07010 Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de correus 619
07080 Palma de Mallorca
Telèfon 75 04 95

Director:

Bartomeu Suau Tugores

Conseller Delegat:

Ramon Ballester i Vives

Cap de Redacció:

Pere-J. Llabrés i Martorell

Consell de Redacció:

Miquel Gayà i Sitjar
Gabriel Janer Manila
Maria de la Pau Janer Mulet
Josep M.ª Llompart
Joan Mas i Vives
Joan Mir i Obrador
Leonard Muntaner i Mariano
Damià Pons i Pons

Administrador:

Gaspar Alemany i Ramis

Subscripció: 1.500 ptes. anuals
Estranger: 1.700 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 250 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Fotocomposició i impressió:

Taller Gràfic Ramon
Jaume Balmes, 43 / Tel. 75 44 32
07004 Palma de Mallorca

Dipòsit Legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N. 0211-092 X

SUMARI

Pàg.

- 2 EDITORIAL: Una reforma que no es pot ajornar.** Dedicam el dossier d'aquest número de la reforma de l'Estatut, de la qual **LLUC** ja havia tractat en l'editorial del núm. 746. Polítics, parlamentaris, juristes tracten d'aquest tema de punyent actualitat en el moment històric que viuen les Illes. Assumim en l'editorial també la declaració institucional que féu l'OBRA CULTURAL BALEAR el passat dia u de març.
- DOSSIER: REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA**
- 3** Primerament Jeroni Albertí, president de la preautonomia, fundador d'Unió mallorquina, actual president del Parlament de les Balears, és entrevistat profundament per Sebastià Verd: **Davant sis anys d'autonomia; del pessimisme personal a l'optimisme institucional.**
- 7** Un jurista de reconegut prestigi, especialista precisament en temes autonòmics, Bartomeu Colom, escriu sobre la necessària reforma de l'Estatut d'Autonomia per a les Illes Balears.
- 8** Un polític ben conegut per la seva tasca nacionalista, Mateu Morro parla de **construir el futur. Reflexions en els 6 anys de l'Estatut d'Autonomia.**
- 11** Un altre polític ben ferm en la seva idea nacionalista per aglutinar les nostres Illes, Gregori Mir, que ara és actualitat per llençament d'un possible nou partit polític també tracta de **la reforma de l'Estatut de les Balears.**
- 13** Un aspecte concret dels sis anys d'Autonomia: **Quina política cultural?** és el tema de l'article d'Antoni Nadal.
- 14** Joan Mir ens parla de **la relativa inutilitat de l'Estatut.**
- 15** Una veu eivissenca i independentista, la de Bernat Joan i Marí, aporta una altra contribució al nostre dossier: **Integració/desintegració a la Catalunya insular a través de l'Estatut d'Autonomia.**
- 18** Una contribució qualificada i sectorial, la del sindicat STEI-UCSTE: **L'Estatut d'Autonomia: les competències en educació.**
- 19** Ara ve l'**enquesta** que **LLUC** ha proposat a diverses personalitats de Mallorca. Dues preguntes: valoració del règim autonòmic aquests darrers sis anys; propostes de cara al futur. Contesten Josep M. Llompart, Josep M. Vilchez, Jaume Santandreu, Demetri Peña, Climent Garau.
- 22** **L'ESGLÉSIA NOSTRA** també perllonga el tema a debat en el dossier: **Església i autonomia.** Escriu Bartomeu Bennàssar.
- 25** La «Fundació Caixa de Pensions» ha muntat una **exposició sobre Sherlock Holmes** que entre maig i setembre recorrerà ciutats de les Illes, en els cent anys del cèlebre detectiu.
- 26** Lluís Alpera, pel febrer del 1987, va pronunciar una conferència a la Universitat de les Illes: **Notes i impressions a l'entorn de Comèdia**, obra poètica del poeta santanyiner Blai Bonet, que **LLUC** es complau a publicar per tancar aquest número.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5106817748

EDITORIAL

Una reforma que no es pot ajornar

En preparar aquest número de **LLUC**, demanàrem la col·laboració de moltes persones que certament tenien una paraula a dir sobre la reforma de l'Estatut d'autonomia de les nostres Illes. Hem de lamentar que la resposta no ha estat tan extensa com desitjàvem. Tanmateix la reivindicació de la reforma, que **LLUC** vol promoure obertament, queda ben clara i llampant en les pàgines que segueixen. Els polítics particularment **s'han abstingut** de participar, quelcom que lamentam. Sens dubte la por a no veure's compromesos en una qüestió més o menys delicada en l'ambient polític autòcton, els ha estat mala consellera a l'hora d'abstenir-se. Havíem demanat col·laboració als parlamentaris dels sis partits presents en la nostra cambra autonòmica. Tanmateix repetim que les col·laboracions que ens han arribat i les respostes a l'enquesta són prou significatives i apreciables.

Recordam als nostres lectors que **LLUC** ja publicà un EDITORIAL sobre la **reforma de l'Estatut** en el número 746, que manté tota la seva vigència a l'hora d'ara.

Completam aquest EDITORIAL amb la **declaració institucional** que l'OBRA CULTURAL BALEAR va fer dia primer de març i que assumim plenament, amb el títol

AUTOGOVERN PLE, ARA

Avui fa sis anys que entrà en vigor l'Estatut d'Autonomia per a les Illes Balears. Transcorregut el termini de cinc anys que preveu la Constitució, és arribat el moment d'ampliar les competències per assolir l'autogovern ple que ens situï al mateix nivell competencial que Catalunya, Andalusia o Galícia. Això significarà assumir competències tan importants com l'Educació (som lúnica comunitat autònoma amb llengua pròpia que encara no té aquesta vital competència), els Mitjans de Comunicació i altres.

L'assumpció d'aquestes noves competències, contribuirà sense cap dubte al fet que les illes Balears deixin d'esser una «província»; serà una eina decisiva per aconseguir la necessària recuperació i normalització lingüística, cultural i nacional; i permetrà augmentar el protagonisme del nostre poble en l'àmbit de l'Estat Espanyol i de la Comunitat Europea.

La realitat del país no permet ajornar aquesta qüestió. L'ampliació de competències s'ha de fer ARA mitjançant la via que la Constitució assenyala com a ordinària: la REFORMA de l'ESTATUT (la tramitació de la qual ha iniciat el Parlament Balear).

Aquesta REFORMA ens permetrà assumir més aviat i amb més intensitat el nivell d'autogovern que necessitam. I la consecució d'un Estatut d'Autonomia pactat amb l'Estat, no atorgat com el que tenim.

Aprofitant aquesta REFORMA, es podrien modificar determinats aspectes organitzatius de l'Estatut que s'ha manifestat aquests anys com a veritables traves al funcionament de les institucions de la nostra Comunitat Autònoma i que són conseqüència de la tendència uniformitzadora iniciada, a nivell estatal, amb els acords autonòmics de 1981, clixé amb el qual es va redactar l'Estatut que tenim i que ara s'ha de reformar.

L'Obra Cultural Balear demana a les institucions, les entitats i els ciutadans de les Illes Balears que donin suport de manera activa a la iniciativa del Parlament de les Illes Balears de reformar l'Estatut per ampliar les competències fins al màxim d'autogovern.

DAVANT SIS ANYS D'AUTONOMIA

Jeroni Albertí: del pessimisme personal a l'optimisme institucional

per Sebastià Verd

Jeroni Albertí presideix el Parlament de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, el nostre legislatiu, la institució representativa per excel·lència de la nostra autonomia. Possiblement s'estimaria més situar-se al front de l'executiu, és a dir del govern, on ara es troba Cañellas, però les vicissituds polítiques viscudes des del ja llunyà temps de la preautonomia han dibuixat un mapa, els colors del qual no coincideixen exactament amb la proposta inicial de la desapareguda UCD, ni sols amb els que teòricament volgué imposar la també, gairebé, desapareguda Unió Mallorquina. La direcció de LLUC m'ha encarregat de fer-li una entrevista. He anat al seu despatx del Parlament. He escoltat amb molta atenció les seves paraules, sospitant que en ells hi ha una de les claus no tant del passat de la nostra comunitat —el motiu de l'entrevista són els sis primers anys d'autonomia— com del futur, però, evidentment, és una clau plena de suposicions, de condicionants, és —com veuran— un diàleg pessimista. Estratègia? Sentiment real? Ni jo mateix, ni crec que ningú, creiem que Jeroni Albertí accepti d'anar-se'n tranquil·lament a ca seva quan finalitzi aquesta legislatura.

—Després de sis anys d'estatut d'autonomia, com valorau, senyor President, el procés seguit?

—*Sempre positivament. El fet de gaudir de l'estatut no mereix altra cosa que una valoració molt positiva, tot i que pugui haver-hi moltes mancances. El poder presentar com a balanç sis anys ja de vigència d'autonomia és un fet que per damunt de qualsevol altra circumstància ha fet sentir-nos satisfets. L'estatut, en definitiva, és un instrument per anar avançant.*

—Em sembla aquesta una declaració molt institucional. Creu, sincerament, que aquest sis anys han estat positius més enllà de la consolidació institucional de l'autonomia? Què ha canviat en aquest temps a la societat?

—*Com li deia hem de valorar positivament la vigència de l'estatut, però segurament no podem estar satisfets del que s'ha fet amb ell. Per a mi, l'autonomia és important com instrument per assolir uns objectius de cara al poble, l'autonomia ens dona una cota important de poder polític i de decisió. Doncs bé, en aquest sentit trob que no se n'ha fet un ús suficient. Què s'ha fet durant aquest temps per posar remei a les situacions que no ens agraden? Poca cosa. I dic això perquè consider que l'autogovern s'ha d'agafar amb el sentit positiu, és a dir per fer les coses possibles. L'estatut actual ens dona un grau suficient, en aquests moments, per fer moltes*

L'Estatut és positiu però no el que es fa amb ell

més coses que les que fa el govern autònom. Dir que no gaudim de prou autogovern perquè no ens deixen fer, perquè ens neguen els doblers que demanam, és fer un victimisme negatiu. A mi m'agradaria veure com s'aprofita l'actual sòtil d'autogovern de manera més positiva, fent que el poble agafi consciència del que suposa l'autonomia com a forma de defensar les seves senyes d'identitat, d'història, de llengua, de cultura. De vegades pens que durant la preautonomia les coses estaven fins i tot més clares, teníem manco poder polític, però el feiem servir millor i aconseguíem vèncer qualsevol reticència de l'administració central...

EL PARLAMENT, FÒRUM DE LLIBERTAT

—Aqest punt de vista sí que no és institucional, és la seva visió com a polític, no com a president del Parlament. El Parlament, com a tal, pot ser objecte de debat polític?

—La institució ha de romandre al marge, evidentment. El Parlament com a tal no té iniciatives pròpies, però sí les tenen els grups polítics. La grandesa del Parlament és ser fòrum de llibertat, sense cap tipus d'interferència externa. Aquí tots els grups tenen llibertat per exposar els seus plantejaments polítics. És la clau de la democràcia.

—Durant aquests sis anys d'autonomia el Parlament ha registrat nombrosos debats. Si haguéssim d'establir fites, quins serien els moments més importants de la vida parlamentària?

—Una fita important va ser la protecció integral del Trenc amb la valenta decisió presa pel Parlament no només es protegí el Trenc, sinó que es feia palesa la voluntat majoritària de protegir les zones verges. Amb la votació del Trenc es manifestà la ferma voluntat de jugar la carta de la protecció. I això es feia l'any 1983 quan les coses no estaven tan clares com ara. Ara gairebé tothom, amb sinceritat o no, juga aquesta carta de protecció de la naturalesa, però llavors encara no succeïa el mateix. Aquesta decisió marcà, segurament, el futur de les nostres illes.

—Altres moments?

—Altres? Potser la llei electoral, de no haver assumit la tesi de la proporcionalitat corregida s'hagués institucionalitzat una permanent distorsió política entre les illes que, sens dubte, seria focus de conflictes... Després, els debats dels pressuposts que, any rera any, marquen els trets més importants de la política illenca... Però, en qualsevol cas, el que més destacaria són els debats entorn de la conservació de la naturalesa, que és el nostre principal pa-

trimoni. En aquest sentit crec que el Parlament ha ajudat a crear la consciència sobre la necessitat de protecció, un fet, aquest de crear consciència, que em sembla fins i tot més important que el mateix acte puntual de protegir aquest o aquest altre espai...

LA REFORMA DE L'ESTATUT

—Ha parlat de la llei electoral. Des de la visió del Parlament Balear, què queda d'aquells enfrontaments entre illes sobre paritat o proporcionalitat?

—La solució a tots els problemes de relació entre les illes sorgirà d'un camí llarg que, no obstant, es va assumint cada vegada més. Plegats podem fer més coses, està clar, sense que la independència insular, entre cometes, no es perdi. Possiblement, amb la paritat corregida no s'hagués avançat per aquesta via. Cada illa té el seu propi Consell que la representa políticament, mentre que en el Parlament actuen els partits. En aquest sentit el fet que els consellers de totes les illes siguin al mateix temps parlamentaris ha estat molt positiu, tot i que de vegades sigui difícil per la bona marxa dels consells insulars, perquè així es té una idea molt completa del funcionament de les institucions i s'eviten les confrontacions.

—Fins aquí hem parlat del passat del Parlament. Cap el futur, quina pot ser la tasca més important de manera immediata?

—Sens dubte la reforma de l'estatut és el gran repte del futur. Així ho vaig exposar recentment durant l'acte commemoratiu dels sis anys d'autonomia i, per això mateix, vaig demanar molt de seny. En la reforma de l'estatut hem d'avançar i de cap manera anar cap enrera. La reforma és impossible si no hi ha consens. No pot ser imposada. Hem de veure conjuntament quines són les carències de l'estatut i corregir-les sense imposicions. Hem de tenir present que l'estatut ha de marcar les regles del joc per a tothom, les que convenen a la societat i no només a un o altre grup. En aquest sentit la meua opinió personal és que s'han d'augmentar les cotes d'autogovern i de poder polític. Aquest hauria de ser l'objectiu de la reforma estatutària: que es plantegin sobre la base de tenir tal o qual competència és un error. Amb poder polític les competències passen a un segon terme.

—Una altra opinió personal?

—Sí, una opinió d'En Jeroni Albertí, no del president del Parlament. Jo don més importància al fet de reforçar els fets diferencials de la nostra comunitat que no a l'ampliació de les competències. Hem de

---

La protecció del Trenc, fita històrica del Parlament

Dossier: REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

voler que el nostre estatut no sigui uniforme amb els de la resta d'Espanya. Hem de treballar amb una visió de futur, de la manera que pertoca a una comunitat autònoma que hauria d'aspirar a ser la de major benestar i no simplement la de major renda. En aquest moment, però, totes les forces polítiques pensen només en el tema de les competències, lamentablement...

SENSE IL·LUSIÓ DE CARA AL FUTUR

—Si això és així, té vosté qualche projecte polític personal per evitar-ho?

No li agradaria més presidir o participar en el govern, per poder desenvolupar un projecte amb visió de futur, com diu?

—En aquests moments és clar que no.

Miri, un govern ha d'il·lusionar el poble. Jo crec que durant la preautonomia havíem assolit un grau d'il·lusió esperançador. Ara, ja em dirà! com es pot il·lusionar un poble si només es posa èmfasi en allò negatiu, si els greuges comparatius són l'únic cavall de batalla? Un poble no es pot il·lusionar d'aquesta manera. Cal crear una pròpia estima positiva i això ho podria aconseguir si volgués un govern convidant a participar amb un disseny de futur.

—És a dir que desitja tornar al govern...

La reforma de l'Estatut és el gran repte del futur

—Desitjar, desitjar... En aquests moments és molt difícil que els que se senten autonomistes de bon de veres puguin accedir al govern. El poder pertany a les forces centralistes. Bé, diguem a les forces d'àmbit estatal, perquè no s'enfadin. Seria necessària l'existència d'una força d'àmbit illenc, però som molt pessimista davant la possibilitat del seu ressorgiment. Així que, com li dic, som pessimista.

—Aquesta força podria haver estat Unió Mallorca?

—Podria, però no va ser possible.

—I ara, els periòdics donen notícia de moltes reunions encaminades a crear un centre-dreta nacionalista, creu que s'aconseguirà?

—Honestament, no ho crec. Veig amb simpatia la consolidació d'un espai semblant, però no el crec possible. Tant de bo que m'equivoqui. Una operació política encaminada a crear un partit nacionalista hauria d'anar acompanyada, de totes maneres,

d'una clara vocació de poder i això és una cosa que no apareix molt clara en els moviments que s'estan produint. Em sembla que sempre està molt més present una visió de dreta o esquerra que no el dilema centralisme o autonomisme, i així no és possible cap força balear.

—Aquest no fou, precisament, el seu error amb Unió Mallorca?

—Sí, sí... som conscient que la societat que dona suport a Unió Mallorca no li permetia cap altre opció que el pacte amb la dreta, tot i que amb molts d'aspectes el projecte conservador anava contra el propi projecte autonomista d'UM. Evidentment el nostre poble encara té moltes limitacions sociològiques. Un projecte nacionalista necessita d'un substracte burgès, perquè el nacionalisme no és, precisament, d'esquerres. El nacionalisme neix entre les classes dominants i a la nostra societat la classe dominant guanya massa doblers com per preocupar-se d'aquestes coses.

—I per tant, ara...

A la nostra societat, la classe dominant guanya massa doblers

—Potser no ens agradi la situació, però ningú no fa res per canviar-la. Senzillament, passen. I d'aquesta manera, un partit com UM sempre serà votat més com una opció de dreta, que necessàriament ha de pactar amb la dreta conservadora que no com a partit nacionalista. Evidentment això lleva il·lusió perquè es veu que és impossible arribar al poder.

LA DIFICULTAT D'UN CANVI SOCIOLÒGIC

—Això no obstant, sempre pot quedar el camí dels qui pensant com vostè intenten convèncer els seus conciutadans i avançar a poc a poc...

—Ja li he dit, no som optimista. S'hauria de conscienciar aquestes classes socials sobre el que suposa el canvi. S'hauria de posar èmfasi sobre les nostres senyes d'identitat, com són la llengua i la cultura i també sobre el que suposa de cara el futur el fet que hi pugui haver un govern que decideixi des d'aquí i per a les nostres illes. Tenim una situació de privilegi, tenim gent capacitada i amb iniciativa, però ningú no va per aquest camí. Jo pens que el gran debat polític que s'hauria de produir en aquestes illes seria més sobre forces nacionalistes o centralismes i no tant sobre altres qüestions ideològiques, però això no es produeix.

—Vostè parla de conscienciar una classe social, especialment. ¿No es va intentar, si bé potser no en aquest sentit concret, amb IBEDE, des d'ASIMA, quan va ser president d'aquesta entitat?

—En certa mesura sí, però eren unes circumstàncies molt diferents. IBEDE va ser un fòrum de debat i un centre d'estudis que necessitàvem per preparar el canvi. Ara, evidentment, hi ha moltes altres instàncies i, sobretot, hi ha un règim pluralista que permet un autèntic debat polític a tots els nivells. Altra cosa és que es produeixi.

—Bé, vostè és ara el president del Parlament i per tant el seu paper és més institucional, però aquestes declaracions i d'altres recents mostren un home que vol donar suport polític a les idees exposades. S'integrarà a un nou partit?

—No ho sé. De moment crec que no. El que almanco ha de quedar clar que no participaré a cap operació muntada únicament per donar suport a l'actual govern autònom. No, perquè crec que no compleix amb el seu país. Miri, potser digui un desbarat, però estic segur que en el temps de la preautonomia, amb la il·lusió i el consens, era possible prendre decisions més acurades per a la nostra so-

cietat. Per exemple, recordi el cas del pipe-line de S'Arenal. Ni la competència sobre el tema era nostra ni, administrativament, semblava possible tornar enrera unes decisions que ja s'havien pres, però la voluntat política i la força que donà el consens aconseguiren que la postura de les illes s'imposàs i el pipe-line no es va fer. Abans hi havia molta gent amb ganes de participar, ara ja no. No la veig. Per ventura és que ja estic cansat.

—I no obstant, ara s'acosta el 1992 i Europa és una nova fita. No pot ser aquest un revulsiu?

—Dins Europa les Balears poden tenir un pes específic. Diuen que dins els pots petits hi ha el bon ungüent. De cara al 92 es parla molt de les Olimpíades o de la Exposició Mundial, però Europa és el gran repte... però aquí s'atura tot, no hi tenim gaire coses a fer... per ara.

—El trob molt pessimista.

—I què vol que hi faci? Les coses són com són i no com voldríem. Però, qui sap, poden canviar. Si més no, com li deia al començament, gaudim d'un estatut d'autonomia i això sí que ningú ens ho pot llevar. Aquest fet és extraordinàriament positiu. La seva importància ens fa pensar que, malgrat tot, res està perdut i que qualsevol dia es bo per tornar a començar, baldament avui em trobi pessimista.

SEBASTIÀ VERD

llibreria

Jovellanos

- pósters
- làmines
- postals...

Jovellanos, 7 Tel. 72 14 66
Ciutat de Mallorca

Dossier: REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

La necessària reforma de l'Estatut d'Autonomia per a les Illes Balears

per Bartomeu Colom

Quan es va aprovar la Constitució Espanyola de 1978, els partits hegemònics de les illes Balears (UCD i PSOE) eren partidaris de l'accés a l'autogovern ple per la via de l'art. 151 de la Constitució, desig que canviaren després de la firma dels acords autonòmics de l'any 1981. En aquests acords, es va decidir —i així s'esdevingué— que les Balears accediren a l'autogovern per la via *lenta* —la prevista en els articles 143 i 146 de la Constitució— i que, per consegüent, el nostre competencial seria el que s'estableix a l'art. 148 de la Constitució.

Durant els darrers sis anys s'ha posat de manifest les insuficiències i deficiències d'un Estatut *atorgat* a les illes Balears i, a més, redactat amb el clixé dels acords autonòmics esmentats abans: avui dia, la Comunitat Autònoma de les illes Balears és l'única Comunitat amb llengua pròpia sense competències en matèria d'ensenyament i de mitjans de comunicació; el període ordinari de sessions del Parlament és tan sols de quatre mesos a l'any; i el pressupost de la Comunitat Autònoma (20.000 milions de pessetes) és inferior al de la Direcció Provincial de Balears del Ministeri d'Educació i Ciència, i semblant al de l'Ajuntament de Palma i els seus ens filials.

Amb un conjunt competencial tan reduït i un pressupost tan exigü, és molt difícil de dur a efecte polítiques pròpies i diferenciades de les de l'Estat —tot i que aquí radica l'essència de l'autogovern—, no solament perquè la Comunitat Autònoma està mancada de la competència principal sobre determinades matèries, sinó perquè de vegades a la Comunitat li falten les competències connexes o instrumentals de la principal, sense les quals no es pot exercitar aquesta darrera. Així, es tenen competències sobre l'ensenyament de la llengua de la Comunitat, però no es tenen competències plenes sobre l'ensenyament, és a dir, sobre l'Administració educativa i el sistema d'inspecció o la verificació de com es professa l'ensenyament en aqueixa llengua, per seguir amb l'exemple. D'aquesta manera, l'Estat es pot permetre el luxe de transferir, via decret de traspassos o via conveni, part de les facultats de gestió dels poders executius que ostenta sobre una matèria i desbordar l'estret marge previst en la norma institucional bàsica de la Comunitat.

Bartomeu Colom Pastor

La situació actual no sembla sostenible. La realitat del país no permet d'ajornar el tema i l'ampliació de les competències s'imposa com a necessària. Això contribuiria, sense cap dubte, a desprovinciàlitzar l'arxipèlag, seria un instrument decisiu per aconseguir l'oportuna recuperació i normalització lingüística, cultural i nacional del poble de les illes i permetria d'augmentar el protagonisme de la Comunitat Autònoma dins l'àmbit estatal i europeu.

L'esmentada ampliació de competències s'hauria de realitzar mitjançant el sistema que la Constitució considera com a ordinari i ineludible en

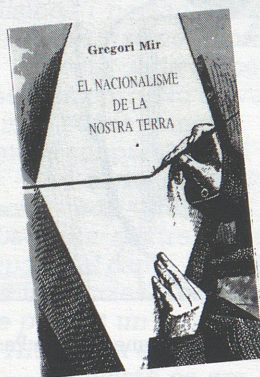
darrer terme, o sia mitjançant la reforma de l'Estatut d'Autonomia, que permet d'assumir més ràpidament i amb més gran intensitat el nivell d'autogovern que necessiten les illes Balears. I permet de transformar l'Estatut d'Autonomia en un estatut *pactat* amb l'Estat, la qual cosa no s'aconsegueix, certament, amb les lleis orgàniques no-estatutàries de delagació de competències (art. 150.2 de la Constitució), atès que aquestes són normes unilaterals de l'Estat que poden ser revocades. En elles, l'Estat es reserva la responsabilitat i titularitat darrera de la competència delegada, la qual queda sotmesa a controls més grans per això mateix; a més, el mateix Estat pot cedir només una part dels poders que ostenta sobre una matèria, encara que es tracti d'una competència regionalitzable. La reforma, si arriba el cas, podria estar coordinada amb les de la resta de les Comunitats Autònomes i ésser pactada amb l'Estat, però, per satisfer el dret a l'autogovern hauria de permetre la consecució de les competències de les diverses comunitats i fixant d'una vegada per totes quines competències passen definitivament a les comunitats i quines competències resten en poder de l'Estat.

Estam convençuts que aquest és el moment de fer el gran pacte entre les comunitats autònomes (principals interlocutors del procés, per damunt dels partits) i l'Estat, atès que ja s'ha definit el mapa *regional* i sabem quines unitats són les que poden pactar. Això beneficiaria fins i tot el mateix Estat, que no pot seguir sense fixar quin és el model autòmic al qual es dirigeix. Seria, en fi, una manera de tancar-ne el procés.

Per si això fos poc, aprofitant la reforma es podrien modificar, si es consideràs oportú, determinats aspectes organitzatius que en els sis anys d'aplicació pràctica s'han manifestat com a autèntiques traves al funcionament de les institucions de la Comunitat Autònoma de les illes Balears i que són bàsicament resultat dels acords autonòmics de l'any 1981.

BARTOMEU COLOM
Professor titular de Dret Administratiu
de la Universitat de les illes Balears
i directiu de l'Obra Cultural Balear

DARRERES NOVETATS DE L'EDITORIAL MOLL

Gregori Mir, **El nacionalisme de «La Nostra Terra».**

Victorià Ramis d'Ayreflor, **Cendres al vent.** Biblioteca «Les Illes d'Or», 145.

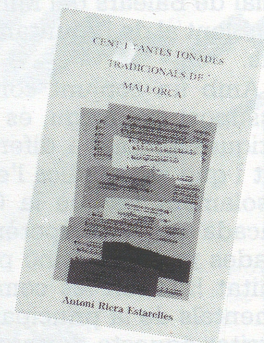
Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament, **Càntics i cobles.** Biblioteca «Les Illes d'Or», 146.

Sussi Morell, **Ara que ja no és amb mi.**

Antoni Riera Estarelles, **Cent i tantes tonades tradicionals de Mallorca.**

Victorià Ramis d'Ayreflor
**CENDRES
 AL VENT**

Sor Anna Maria
 del Santíssim Sagrament
CÀNTICS I COBLES

editorial
MOLL

Torre de l'Amor, 4. Palma de Mallorca

Dossier: REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

Construir el futur

(Reflexions en els 6 anys de l'Estatut d'Autonomia)

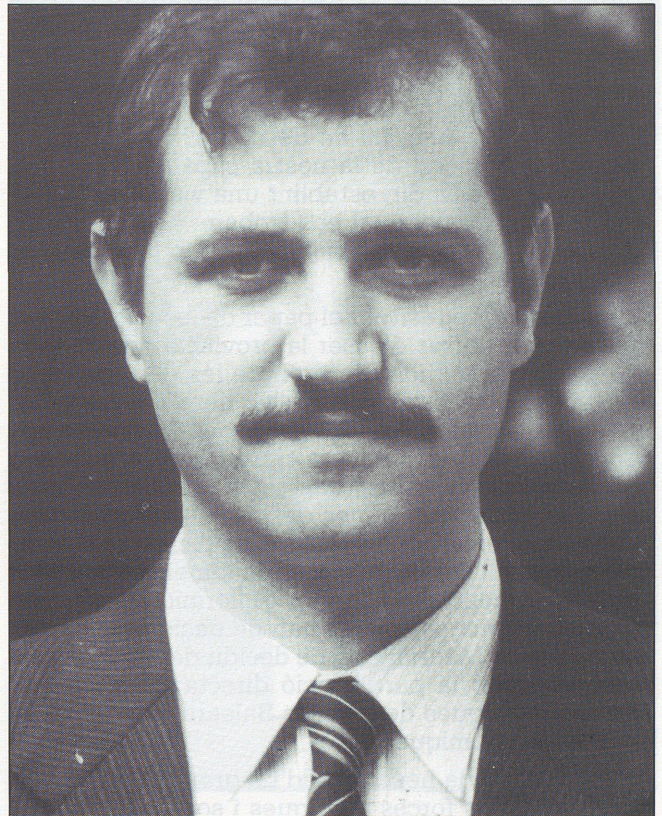
per Mateu Morro i Marcè

La nostra autonomia, vista amb una certa perspectiva, ha estat precària. Realment, no ha existit una autonomia real, que fes possible constituir un primer nivell d'autogovern. I això ha estat d'aquesta manera per un conjunt de factors molt relacionats: el propi procés autonòmic, regit pel pacte restrictiu dels partits estatals, que ens va dur a la configuració d'un marc autonòmic molt minvat; la manca de competències reals en els camps fonamentals de l'activitat social (l'educació, la sanitat, la vida econòmica, els mitjans de comunicació, etc.); la carència d'un sistema de finançament que permetés una política pròpia; una gestió molt limitada i ineficax de les possibilitats existents.

És cert, però, que això ho hem de situar en el context d'un país caracteritzat per una societat civil molt feble, amb escassa consciència de la seva identitat, i, a més a més, immers en un procés econòmic dominat per la manca de planificació i l'exploatació depredadora dels recursos existents. L'autonomia ha estat minsa, però també ha estat poca la demanda social, almenys expressada conscientment, de majors nivells d'autogovern.

No hi ha dubte que determinades coses han estat positives: l'existència d'un marc propi de debat i confrontació de les diverses opcions, un cert nivell de decisió, la configuració de les institucions de la comunitat autònoma, etc. En tot cas, cal dir que si el que hem tengut i tenim és pobre, tampoc, en les condicions en què ens hem trobat, es podia anar massa més enllà, fonamentalment pel predomini polític de forces dependents, amb unes seccions insulars amb molt poc pes dins els seus partits respectius, amb una tendència irrefrenable a importar els discursos forans i a plegar-se fàcilment davant totes les imposicions. I no hi ha dubte que aquest predomini de les forces dependents ha expressat una situació real de desnacionalització i manca de percepció de la pròpia identitat.

Si una cosa hi ha clara, sis anys després de l'aprovació del nostre Estatut, és que el desenvolupament d'un major grau d'autogovern haurà de venir de forces illenques, sobiranes, exclusivament responsables davant els pobles de les illes. Els partits centralitzats i estatals mai podran aixecar un

Mateu Morro i Marcè

país que ara es troba mancat d'un projecte il·lusonador de recuperació del seu protagonisme, capaç de situar el seu lloc entre els altres pobles, de dinamitzar i potenciar les seves forces.

Autogovern vol dir governar-se a si mateix, tenir la facultat de decidir lliurement sobre el propi futur, i mai es podrà obtenir això de la mà de les delegacions insulars dels partits centralitzats i estatals, a dreta i esquerra de l'espectre polític, que han d'obeir tot allò que les direccions centrals consideren oportú manar-los. Tot projecte d'autogovern va indissolublement lligat a la potenciació, consolidació i reforçament de partits propis.

L'hegemonia d'una consciència d'identitat col·lectiva es traduirà, necessàriament, amb l'hegemonia de les forces autòctones, i, alhora, en la realització del ple autogovern. Però això haurà de ser un procés llarg, progressiu, guanyat pam a pam, i amb molt d'esforços, en el qual es necessitaran grans dosis de voluntat i d'intel·ligència. I per arribar a aquests objectius, farà falta partir d'una sòlida anàlisi de la realitat actual, de l'avui del nostre país.

Avui per avui la realitat de les Illes Balears planteja una clara sensació d'incertesa envers el futur. Ens fa falta un gran acord social i polític sobre el nostre model de desenvolupament econòmic, en el qual s'arribi a una delimitació del que volem fer amb el nostre territori, amb la nostra indústria, amb el nostre turisme, amb la nostra agricultura, amb el nostre comerç. I ens fa falta també un gran pacte establert a partir del diàleg i una bona dosi de sentit comú, sobre la política cultural i lingüística: la greu situació de la nostra llengua exigeix, actuacions immediates. I tot això, ha de descansar en un desenvolupament efectiu de la nostra capacitat d'exercir l'autogovern, és a dir, establint una via de sortida al carreró estret en el qual ens trobam: assoliment de majors competències i assoliment d'un finançament just i adequat.

Es tracta de resituar el paper de les Illes Balears dins l'Estat, deixar d'esser la província dòcil, sense cap pes propi a l'hora de prendre les decisions que afecten al seu futur. I això ho hem d'aconseguir d'una banda a través del reforçament de les forces nacionalistes, però també a través de l'establiment d'un acord polític entre totes les forces que permeti un reforçament del paper de les Illes dins l'Estat. Necessitam estar en les millors condicions per a negociar amb l'Estat, que contínuament manifesta tendències centralitzadores i uniformistes. El futur del nostre autogovern no l'han de decidir els partits estatalistes a Madrid, s'ha de decidir des de la nostra realitat, i amb la participació directa de les forces socials i polítiques de les Illes Balears, i de les institucions autonòmiques.

I parlar de la necessitat d'un gran pacte, que inclogui totes les forces polítiques i socials, no vol dir eliminar les diferències, vol dir, tot just, establir uns mínims d'operativitat per tal de fer que el nostre projecte de país no acabi en un rotund fracàs.

Cal establir un pacte perquè no hi ha temps per a gaire més, perquè alguns dels símptomes que avui presenta la nostra societat fan preveure desenllaços delicats a curt termini: la terciarització absoluta amb la pràctica desaparició dels altres sectors econòmics, presència d'amplis sectors de la societat marginats dels beneficis del creixement, reducció del territori a

un espai d'especulació, destrucció del patrimoni natural i cultural, aculturació i pèrdua de tot rastre d'identitat, etc. Definir una *teràpia d'urgència* és, potser, la prioritat fonamental. Un conjunt de mesures que duguin a una acció de govern coherent, i a una sensibilització creixent del cos social.

Per descomptat, aquest pacte pel futur ha de sortir del diàleg. Ens cal establir un diàleg rigorós, lluny d'immediateses electorals i tacticismes polítics, sobre la base d'intentar objectivar quines són avui per avui les situacions que han d'esser corregides. I en aquest diàleg no hi pot haver ni prepotències, ni actituds tancades, ningú pot voler imposar les seves raons. Les actituds prepotents serveixen per una política provincialiana, però, en aquesta terra, són absolutament estèrils a l'hora d'aixecar un país.

Les raons que em fan pensar que el camí que hem duit fins ara no és l'adequat, són, d'una banda, les raons d'urgència que he apuntat, però també una comprensió del moment crític del nostre procés, com a país, dins la història; la nostra inserció dins el context europeu, que no ens pot dur a convertir-nos en una terra de més depredació i més despersonalització; i el convenciment que els espais insulars, per la seva pròpia definició geogràfica, són espais molt fràgils, molt sensibles, en els quals fàcilment es pot arribar a danys irreversibles si no s'actua a temps.

Tenim una llengua i una cultura, la catalana, que ens defineix; tenim greus problemes socio-econòmics d'arrel estructural; tenim un territori camí d'esser malmès i tenim un embrió d'autogovern que ha d'esser desenvolupat, i nosaltres mateixos hem d'esser conscients que vivim a unes illes, amb uns recursos limitats, amb unes determinades dependències i unes determinades problemàtiques.

Aquesta realitat insular, de la mateixa manera que la nostra personalitat cultural, ha estat sempre ignorada, tapada per una administració provincialitzadora que s'ha negat a reconèixer el que la pròpia realitat afirma cada dia.

Ens és imprescindible que les forces polítiques de les Illes Balears donin una mostra de maduresa, de generositat, i de visió de país i de poble, i que suscitin un ampli debat, que arribi a tots els racons i tots els sectors, sobre el nostre present i el nostre futur. I que d'aquest debat en surti un projecte d'emergència, assumit per tots, i amb una absoluta viabilitat. Sols així els ciutadans d'aquestes illes podran cobrar confiança amb les seves institucions, i es podran veure motivats a adoptar actituds més solidàries i més participatives.

MATEU MORRO I MARCÉ

SUBSCRIVIU-VOS A LA REVISTA LLUC

Dossier: REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

La reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Balears

per Gregori Mir

És sabut que l'actual Estatut d'Autonomia de les Illes Balears no és el resultat d'un pacte entre l'Estat i la nostra comunitat. Per un conjunt complex de circumstàncies polítiques, encara no explicades, les nostres illes caigueren de ple en els Acords Autònoms de 1981 entre el PSOE i UCD, que donaren lloc a la LOAPA. No ens va quedar més remei que seguir allò que es va denominar *via lenta*, que, dit d'una altra manera, significa que l'actual Estatut és una norma concedida.

El consens entre les forces polítiques amb representació parlamentària no va ésser possible. AP, que només tenia un parlamentari a les Corts Generals, però una forta implantació a l'illa d'Eivissa, va jugar sempre a la contra dels acords o pre-acords existents entre la UCD i el PSOE de Balears, tendents a fer viable la via ràpida. Però, en la mateixa UCD de les illes s'alçaren veus contra aquesta darrera opció. La crisi d'aquest partit donà com a resultat que AP es convertís en la força hegemònica del centre-dreta balear. El consens ja no va ser possible. Cal llegir els diaris de sessions del Congrés de Diputats i del Senat per comprovar el distanciament que existí entre el PSOE i AP, tot i que ja era inevitable la via lenta.

No és fàcil explicar per què el consens polític no va ser possible. El fet d'unes illes tradicionalment distanciades, amb idiosincràcies pròpies, alhora que uns grups socials dirigents temorencs de tot allò que significava l'autonomia, segurament expliquen determinades actituds. Crec que no es pot oblidar que la demanda d'autonomia havia estat bandera dels sectors democràtics anti-franquistes o de les forces d'esquerra. En honor a la veritat s'ha de dir que llavors el PSOE va fer un gran esforç per tal d'aconseguir el consens, fins i tot amb AP. Es tenia molt clar que, d'acord amb la història i l'experiència comparada, només el consens obria el camí a una autonomia por més o menys real.

Han passat sis anys des que l'Estatut es va aprovar. Sis anys en què, paradoxalment, la força política que ha aplicat la norma ha estat la que s'hi va oposar... Però mai és tard quan s'arriba a port, i avui assistim a l'espectacle d'un PSOE que s'oposa a la reforma i una AP que la vol. Després de sis anys, amb una altra correlació de forces, estam igual de sempre.

Gregori Mir

Tot i ésser decisiu el posicionament dels grups polítics, crec que hi ha uns fets objectius que s'han de tenir en compte en tant que justifiquen la reforma de l'Estatut d'Autonomia. Aquests fets demostren que la norma estatutària és insuficient. Insuficient tant en relació al conjunt competencial com en relació al finançament de l'autonomia, vertader nucli irreductible de qualsevol procés que en rigor vulgui denominar-se autogovern. D'altra banda, l'actual govern del PSOE, via lleis generals, va introduint polítiques neo-centralistes —Llei de Costes, d'Aigua, etc.— que encara més desvirtuen l'Estatut. Sense anar més enfora, crec que no pot explicar-se coherentment el fet que la nostra comunitat, que té

llengua pròpia, encara no tengui competències en ensenyament o mitjans de comunicació.

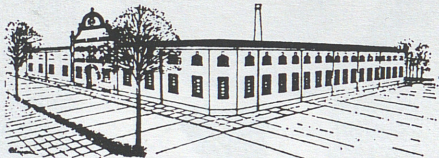
Ningú pot posar en dubte que d'acord amb l'actual Constitució —que s'està sacralitzant amb excés— la nostra comunitat té el dret a la reforma de l'Estatut, ja que han passat els primers cinc anys de la seva aplicació. Precisament a través de la reforma seria possible establir el pacte que no pogué realitzar-se l'any 1981. Però, és sabut que el Govern del PSOE i el seu partit s'hi oposen en nom d'un principi tan equívoc i abstracte com és la raó d'Estat. Quan m'argumenten partir d'aquest principi m'entren dubtes profunds i temors sobre les intencions reals dels que detenten el poder i de la seva concepció del poder. L'actual Govern central voldria una reforma generalitzada de totes les autonomies que necessàriament optaren per la via lenta, reproduint els acords de 1981. Sembla que ha oblidat que la Constitució concedeix el dret a la reforma a cada una de les comunitats i que no hi ha cap raó que justifiqui un mateix nivell d'autonomia.

Si hi ha reforma és decidida pel Govern i no per la mateixa comunitat autònoma, no ens trobarem davant una autèntica reforma, és a dir, davant un autèntic pacte. Es tractaria d'una mera descentralització via delegació de competències, la titularitat de les quals seria l'Administració Central, no la comunitat autònoma. I, com diuen els especialistes, el qui té la potestat de descentralitzar també té la potestat de revocar la descentralització. Aquesta és la

raó fonamental que justifica una desconfiança absoluta sobre les intencions reals de l'actual Govern.

En tot cas no estariem davant una autèntica reforma del nostre Estatut. Una altra vegada, com l'any 1981, el problema s'ha de plantejar en termes polítics, és a dir, que si no hi ha consens entre les forces polítiques majoritàries —AP i PSOE— la reforma no serà possible. Personalment no veig viable aquest consens en tant que ambdues formacions no tenen autonomia dins les organitzacions polítiques estatals a què pertanyen. Faran allò que des de Madrid es digui i res més, per molt que ara els papers siguin diferents. I estic convençut que en el PSOE de Balears per un sector molt important, es voldria la reforma de l'Estatut, per tant l'acord amb AP i els altres partits amb representació al Parlament de les Illes. Però, l'etèria raó d'Estat s'imposa sobre cap altra consideració. Des de fa temps crec que només podrem tenir una autèntica autonomia o iniciar el procés per aconseguir-la quan s'hagi romput el bipartidisme que d'una manera tan preocupant s'intercanvia els papers, alhora que encotilla una societat molt més rica i complexa d'allò que vol representar el sistema polític que si segueix per l'actual camí, farà bons els A. Cànovas del Castilla, Sagasta o A. Maura. I ja sabem com va acabar aquella Restauració, que esperem que no sigui un sinònim de Transició.

GREGORI MIR

FÁBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón

Telèfon 50 19 00

INCA

Edicions

Disseny gràfic

**Publicitat
impresa**

Fotocomposició

Tipografia / Offset

taller gràfic
RAMON

JAUME BALMES, 43 - TEL. 75 44 32 - 07004 PALMA DE MALLORCA

Dossier: REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

Quina política cultural?

per Antoni Nadal

Tal com jo ho veig, el principal retret que un ciutadà de la Comunitat Autònoma pot adreçar als dos governs balears que s'han format fins avui és de no haver tingut consciència de la identitat històrica del poble de les illes Balears —per usar la terminologia estatutària— ni, en conseqüència, capacitat per plasmar-la en el camp de la cultura, que és on s'objectiven les coincidències essencials, és a dir, la consciència nacional i els límits mínims d'acord entre els ciutadans, tal com ha explicat Josep M. Castellet. Per dir-ho amb uns altres mots, els governs balears han estat incapaços de projectar i de dirigir una política cultural independent de l'espanyola, com una expressió de l'autogovern. Hi ha hagut, doncs, una contradicció real entre l'esperit de l'Estatut i l'acció de govern, en perjudici del desplegament cultural dels Països Catalans.

Com és sabut, immediatament després de les eleccions autonòmiques de 1983, Jeroni Albertí i Gabriel Canyelles van convenir un pacte AP-UM, a Madrid, a fi que Gabriel Canyelles pogués ser elegit president del primer Govern balear. Més tard, Canyelles va nomenar Francesc Gilet conseller de Cultura. Per procedir a la seva comesa, Gilet no va partir del no-res: d'una banda, l'Administració de l'Estat ja havia transferit dos blocs de competències en matèria de cultura al Consell General Interinsular, el predecessor del Govern balear; d'altra banda, algunes competències igualment culturals de l'extingida Diputació Provincial van passar a dependre del Govern balear per via del Consell General Interinsular. Encara, durant la primera legislatura autonòmica, la Comunitat Autònoma va assumir un tercer bloc de competències en matèria de cultura. Pel que fa al foment de la cultura, la Conselleria de Francesc Gilet va crear el Consell Assessor de Joventut de les illes Balears, el Centre Coordinador d'Activitats per a la Tercera Edat, el Consell Balear de Cultura, el Centre Balear d'Investigació i Documentació per a la Joventut, la Xarxa d'Escoles Elementals de Música, el Centre Dramàtic de les illes Balears i la Filmoteca Balear. No m'hi estendré per raó d'espai i perquè qualsevol persona que conegui, per poc que sigui, l'estat actual d'aquests organismes podrà confirmar que ben aviat van esdevenir inoperants (el Consell Balear de Cultura ni tan sols ha arribat a funcionar!).

Antoni Nadal

També dins la primera legislatura, la Conselleria va subscriure alguns convenis de col·laboració i va organitzar i subvencionar nombroses activitats inconexes, sovint marcades pel favoritisme. Quant al control parlamentari sobre l'acció de la Conselleria, la majoria parlamentària formada pels grups Popular i Regionalista (el grup presidit per Albertí) va permetre que rebutjassin les iniciatives tendents al control del foment de la cultura, com en tants d'altres temes, fins que UM decidí de trencar el pacte de legislatura l'octubre de 1985. Val a dir que, a partir

de llavors, el control va continuar essent restringit, però així i tot l'oposició, bàsicament el grup Esquerra Nacionalista, va poder introduir algunes proposicions no de llei i algunes resolucions. Quant al grup Regionalista, cal destacar que aquest grup no va presentar ni una sola pregunta, interpel·lació, moció o proposició que es referís al foment de la cultura, d'acord amb la inexistència del seu programa cultural.

La veritat és que no calia haver esperat la fi de la primera legislació autonòmica per adonar-se que el conseller Gilet no servia, però la cosa és que, sigui com sigui, Gilet fou substituït en el càrrec per Maria Antònia Munar, diputada del Parlament balear per Unió Mallorquina, en cessar el Govern balear després de les eleccions autonòmiques de juny de 1987. Si m'hagués d'atenir exclusivament al programa cultural d'Unió Mallorquina per a la Comunitat Autònoma —el més fluix d'entre els de totes les forces que obtingueren alguna representació parlamentària—, a l'hora de valorar l'acció de la consellera només podria esmentar alguns mancaments relatius al folklore. Des d'un punt de vista conservador, fins avui la Conselleria de Maria Antònia Munar no ha intentat subvenir a les demandes culturals que no cobreix la iniciativa privada de les Balears ni ha intentat corregir el desequilibri existent entre el baix valor dels béns i serveis culturals de la Comunitat Autònoma i l'alt nivell de vida que gaudeix la població balear. De fet, el percentatge del pressupost de la Conselleria dins els pressuposts generals de la Comunitat Autònoma no solament no ha crescut, sinó que ha minvat: l'any 1989, el pressupost de cultura (1.787'9 milions de ptes.) suposa un 11'33 % del total dels pressuposts generals; l'any 1986, aquest percentatge fou d'un 11'82 % i el 1987 d'un 12'37 %. D'altra banda, tampoc no sembla que la participació dels administrats en l'Administració autonòmica i l'eficàcia de la gestió administrativa hagin millorat substancialment en relació amb l'època de Francesc Gilet. Ni tan sols ha estat possible l'establiment d'un pacte cultural entre institucions, com proposaven, més o menys explícitament, totes les forces polítiques abans de les anteriors eleccions autonòmiques.

Per acabar aquestes consideracions, no puc deixar de referir-me a la política de subvencions de la Conselleria de Cultura, sobretot a la Part Forana de Mallorca. Actualment, la Conselleria ven la política de subvencions com a èxit principal. Així pretén d'escamotejar el fracàs que suposa la inexistència del seu programa cultural. Quina barra! ¿On s'ha vist mai que la política de subvencions sigui presentada com a paradigma d'una política cultural? Em deman si es pot concebre una operació més basta i més congruent amb l'escassa imaginació de què sempre ha fet ostentació la Conselleria de Cultura.

ANTONI NADAL

La relativa inutilitat de l'Estatut

per Joan Mir

L'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears és la Llei suprema de la nostra Comunitat, és a dir, és el marc sumptuós d'una cosa ben magra. En volum monetari l'autonomia disposa aproximadament d'un deu per cent de la depredació que exerceix damunt nosaltres l'Estat espanyol. Dit d'una altra manera: el noranta per cent de les decisions que ens afecten s'adopten d'esquena a l'Estatut.

Però així i tot, l'Estatut podria rompre l'escassa importància que li atorga la mesquinesa de recursos disponibles. Al Principat la depredació és, si fa no fa, percentualment del mateix ordre i, malgrat això, l'autonomia és sentida amb més intensitat, la llengua ha recobrat el prestigi i els espanyols hi han passat de l'antiga pretensió d'estar a Espanya amb tots els drets a una actitud respectuosa i temorena.

Allò que falla de la nostra autonomia no és principalment l'Estatut. La gent, la nostra gent, ha hagut d'aprendre durant segles que la supervivència passa més per l'adulació de virreis i sàtrepes que per l'exigència dels seus drets. Si la nostra cultura i la nostra identitat són incompatibles amb la supervivència física sempre hem sabut què havíem de triar. No és gens gustós però els guanxes i moltes nacions índies no poden dir tant, i no és cap metàfora: dels seus Estatuts ni dels seus ossos no en canten galls ni gallines! La darrera vegada que Mallorca es va autogovernar va acabar amb el poble econòmicament extorsionat i amb el seu cabdill, en Joanot Colom, fet, de viu en viu, quatre parts per cavalls que estiraven un per cada extremitat i, un cop esquarterat, decapitat per exposar la seva testa dins una gàbia a l'entrada de ciutat. Va ésser, sens dubte, una lliçó difícil d'oblidar. No resulta fàcil ni pràctic ésser nacionalista contra els espanyols: tenen les bromes feixugues.

Fa cinc o sis anys que tenim l'Estatut d'Autonomia però el llibret, el President i els nostres diputats encorbatats no n'han fet, ni de molt, oblidar la feredat del cap d'en Joanot Colom engabiats anys i anys, ple de mosques i formigues que el descarnaven.

Així, a l'engròs, com si diguéssim, això de l'Estatut, per a mi, ara per ara, encara són romanços.

Integració/desintegració a la Catalunya insular a través de l'Estatut d'Autonomia

Bernat Joan i Marí

A la mort del dictador Franco s'havien creat tota una sèrie d'expectatives de canvi en sentit democràtic, tant a les nacions sotmeses a l'Estat espanyol com a la pròpia Espanya, però ben aviat es varen veure esbandides per un fenomen de caire polític que alguns anomenen *Transició* i uns altres *Transfranquisme*.

La Trinca en féu una cèlebre cançó que resumia perfectament l'esperit de tot allò: calia «canviar-ho tot perquè tot seguís igual» (com que els mateixos components de La Trinca tenen una certa experiència d'aquest tipus de canvi jaquetaire, no els llevarem raó).

La imatge que l'Estat espanyol tenia davant els seus ciutadans/súbdits era aleshores tan impresentable que ni tan sols els mateixos espanyols no podien adherir-s'hi; calia, per tant, estructurar algun tipus de canvi que fes el producte presentable però que no alterés els esquemes vigents aleshores. Fet i fet, si el poder no optava per aquesta «solució», l'Ordre establert s'hauria pogut veure perillosament alterat.

Si es mantenien els principis bàsics, es podia considerar que l'operació havia estat realitzada exitosament. Si s'alteraven, s'hauria produït un canvi de règim. Els principis en què es fonamenta l'Estat espanyol —abans, durant i després de Franco— són pocs i bons de comptar: la unitat de l'Estat, el domini de la nació espanyola dins el conjunt de l'Estat, el sistema econòmic capitalista, l'existència d'un exèrcit i altres forces coercitives, l'establiment d'unes determinades fronteres...

L'ESTAT DE LES AUTONOMIES

A les nacions dominades per Espanya, un dels centres de pulsio històrica i social ha estat, a través del temps, el nacionalisme d'alliberament. Lògicament, mentre una nació existeix i uns determinats nuclis de persones en tenen consciència, hi ha també la possibilitat que sorgeixin moviments en el sentit d'intentar alliberar-la dels opressors.

Sant Miquel (Eivissa)

A la mort de Franco, la classe dominant espanyola (dins la qual, òbviament, hi ha integrada també gent de les nacions sotmeses) havia d'evitar com fos que sorgissin pertot arreu *problemes* motivats pel factor nacional. Euskadi ja era en aquell moment un corcó difícil d'arreglar i Catalunya s'havia també convertit en una incògnita.

Dins aquest context, les classes dominants espanyoles es varen inventar l'anomenat *Estat de les autonomies*. Els principis fonamentals d'aquest model d'Estat són els següents:

a) Es tracta d'un Estat unitari, en contraposició a qualsevol altre model (com ara l'Estat federal o la confederació).

b) Fomenta la divisió interna de les nacions ocupades. Així, per exemple, Catalunya resta dividida en tres comunitats autònomes diferents: el Principat, el País Valencià i les Illes Balears.

c) Homogeneïtza el conjunt dels territoris de l'Estat. Sembla, doncs, que la condició d'Extremadura o Castella-La Manxa respecte de l'Estat espanyol és aproximadament idèntica a la de les Illes Balears o Canàries.

d) Recicla la divisió de tipus regional-província i li dóna un vernís d'apariència més democràtica.

En resum, l'Estat de les autonomies compleix la funció de mantenir intacte el model d'Estat que s'havia consolidat durant la dictadura franquista, fent-li un ropatge més adequat a la integració dins el món democràtic occidental. Així mateix, s'utilitza aquest model d'Estat per apaivagar les ànsies de justícia que sens dubte existien, existeixen i existiran entre la gent de les nacions ocupades.

LA VIA BALEÀRICA AL «CAFÉ PARA TODOS»

Dins aquest context, així i tot, es va fer una diferenciació entre unes determinades comunitats on la pulsio nacionalista (no espanyola) era més forta, i aquelles on resultava més insignificant. Hom va recórrer a uns criteris semblants als que utilitzaren els irlandesos per delimitar els territoris de la *Gaeltacht*, i, segons aquests, hi havia d'haver *autonomies de primera* (terme que, subconscientment, correspon al concepte *nacionalitats* recollit per la Constitució espanyola), i *autonomies de segona* (o siga, tota la resta: les regions?).

Les Illes Balears varen optar a l'*autonomia* per aquesta segona via, just igual que les diferents regions d'Espanya, la nacionalitat dominant, però per via diferent que la resta de Catalunya (corresponent a les comunitats *autònomes* del Principat i del País Valencià). La via baleàrica al «café para todos», per tant, no podia resultar pitjor, i encara n'estam patint les catastròfiques conseqüències, en camps tan diferents com l'economia, el turístic, o l'àmbit d'educació i cultura.

LA RESPONSABILITAT DE LA BURGESIA

La burgesia baleàrica, sorgida bàsicament a partir del desenvolupament turístic, s'ha trobat tradicionalment lligada —a nivell d'interessos i, en conseqüència, ideològicament— a l'Estat espanyol. No hi ha hagut, per tant, fins ara, burgesia autòctona, sinó unes classes burgeses incipients espanyolitzades, que han actuat a les Illes com si es tractàs d'una mera sucursal de la nacionalitat dominant espanyola. Per tant, no els interessava crear cap tipus de projecte (de caire nacional o regional) autòcton, sinó que es varen subsumir des del primer moment a les directrius emanades del poder central, destinades a apaivagar les reivindicacions nacionals i a encarrilar pel camí del consens l'operació de la Transició.

Teòricament, la consolidació, a través de la Transició, d'aquest model d'estat centralitzat i unitari havia de servir a aquesta burgesia per mantenir unes determinades parcel·les de poder en el si de la pròpia societat i una certa influència —prou magra—

en el context estatal (cal no oblidar que el turisme és la primera font de riquesa amb què compta l'Estat espanyol).

Aquests sectors no varen tenir la valentia ni la capacitat de previsió necessàries per observar on podia desembocar tot aquest procés, i molt menys, no foren capaces de preveure les conseqüències que, en conjunt, els podia aportar a ells mateixos.

LA DIALÈCTICA INTEGRACIÓ DESINTEGRACIÓ

El model de l'*Estat de les autonomies* va néixer amb una inequívoca intenció integradora (de les diferents nacions dominades dins la nació dominant, naturalment), per tal de fer més forta la cohesió estatal, i per tant, per consolidar els mecanismes de poder existents entre nosaltres.

En un primer moment, les classes dominants de les Illes Balears es varen integrar d'una manera decidida a aquesta voluntat integradora. Fet i fet, arreu de l'Estat es va produir amb la Transició un procés integrador impressionant (només l'abertzalisme basc en restà al marge, i potser alguns sectors de la burgesia del Principat varen mantenir una postura relativament ambigua). Des de diferents capes socials, grups de pressió i organismes de poder es va dur a terme un esforç integrat de cara a enfortir la integritat de l'Estat (i, posteriorment, amb el PSOE, el poder de l'Estat dins el teixit social).

Els moviments situats fora de l'Ordre establert per la transició varen resultar ben aviat criminalitzats en major o menor grau (des del *terrorisme*, amb el qual ara l'Estat suava negociava a Alger, fins a sectors qualificats d'antisocials o desintegradors per la seua no acceptació de la Constitució espanyola). Amb unes pressuposits semblants als que presentava la Revolució francesa, es presentava la cohesió de l'Estat com la dotació de força a la *democràcia* (tot plegat, era presentat com un muntatge progressista enfront de la dictadura franquista).

LA CRISI NECESSÀRIA

Últimament, però, s'estan produint tota una sèrie de factors que, en un futur més o menys pròxim, haurien d'influir en un canvi substancial d'orientació de la política del nostre arxipèlag. Hi ha una concentració de capital en el sector turístic en poques mans, i la petita burgesia autòctona es troba cada vegada més abocada al fracàs. Al mateix temps, es continua amb la destrucció de l'entorn i la degradació de l'ecosistema, cada dia més palesa i considerable. Els grans trusts turístics es poden permetre dur a terme construccions en condicions dolentíssimes amb la intenció de treure'n l'amortització i una certa rendabilitat en un espai de temps molt reduït, i després abandonar-les. El control de tot això, no resideix en la nostra societat, sinó que es troba a l'exterior. Vol dir això que, ni que hi hagués en les nostres institucions una voluntat decidida de frenar el caos urbanístic, possiblement hi trobarien

Dossier: REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

dificultats per mor d'aquesta manca d'autonomia real.

Ha continuat l'expoliació econòmica per part de l'Estat espanyol a través dels famosos *fons de compensació interterritorial*, basats en el principi que les regions més riques han de pagar a les més pobres, perquè es pugui produir un anivellament de les condicions de vida en el conjunt de la societat espanyola. Així, les Illes Balears, l'arxipèlag dels catalans, ens convertim en un centre primeríssim d'expoliació per part d'un Estat que no controlam gens ni mica, ni tan sols des del punt de vista de les classes dominants illenques.

I, des d'un punt de vista lingüístic i cultural, no fa falta ni parlar-ne: ha continuat a un ritme més accelerat que mai el procés de substitució lingüística, i continuam essent l'única comunitat autònoma de l'Estat amb una llengua diferent de l'espanyola que encara no té competències exclusives en l'àmbit de l'Educació.

AUTONOMIA, NO: INDEPENDÈNCIA!

Tot el procés viscut fins ara ens demostra que l'Estatut mal anomenat d'autonomia no és una eina vàlida per al redreçament nacional de les Illes Balears. Al contrari, amb l'Estatut d'autonomia hem estat integrats (d'una manera que els qui comanden a Espanya voldrien definitiva) dins el model d'Estat emanat de la Transició, amb totes les conseqüèn-

cies: monopolització turística, expoliació econòmica per part de l'Estat espanyol, impossibilitat de controlar els nostres recursos i planificar el futur econòmic de la nostra terra, control més o menys policial dels moviments que plantegen alternatives a aquest model tancat d'organització estatal, substitució lingüística, impossibilitat de planificar el propi sistema educatiu, etc., etc.

L'Estat espanyol ha estat encertadament definit com una *presó de pobles*. Els pobles que s'hi troben empresonats tenen només dues alternatives: o mantenir-se en la seua reclosió, o lluitar per alliberar-se'n. Al nostre país, serà necessària la consolidació de la crisi actual perquè la població senti cada vegada més forta la necessitat d'alliberar-se'n.

Com que l'Estatut d'autonomia no resulta una eina vàlida en aquest sentit, caldrà concentrar els nostres esforços per anar aconseguint cada vegada uns espais més grans de sobirania. Per arribar a controlar els propis recursos, per dur a terme la normalització lingüística, per planificar la pròpia economia, per invertir com hom consideri més necessari els nostres béns, resulta necessari un procés d'assoliment de la sobirania nacional. Aquestes condicions, normals en un país normal, només seran possibles amb la unificació de Catalunya i amb la seua independència.

BERNAT JOAN I MARÍ

SUBSCRIVIU-VOS A LA REVISTA LLUC

LLUC

Bolletí
de
subscripció

NOM .....

DIRECCIÓ .....

POBLACIÓ .....

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1989. Pagarà l'import (1.500 ptes.) (estranger 1.700 ptes.) per 6 números

.....enviant un gir postal o taló barrat

.....per un rebut domiciliat a Banc o Caixa .....

Marcau amb una X la forma de pagament que us interressi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, 07080 Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

L'Estatut d'Autonomia: Les competències en educació

per STEI-UCSTE

Passats sis anys de la proclamació de l'Estatut d'Autonomia, som l'única comunitat autònoma en llengua pròpia sense competències educatives.

Com a sindicat arrelat a aquestes illes, preocupat per la identitat cultural del nostre poble i defensor de la integració i normalització cultural de tots els ciutadans, hem constatat que la manca de competència plena en matèria educativa és un greu obstacle per aconseguir el desenvolupament integral dels individus de la nostra comunitat.

Els polítics que negociaren l'Estatut no volgueren o no saberen obtenir de l'Estat la capacitat per a dirigir el sistema educatiu illenc. Amb el pas dels anys s'ha demostrat que aquesta mancança és una de les més greus que presenta l'Estatut. Per solventar-la, el Parlament de les Balears presentà a les Corts Generals una llei orgànica per tal que es realitzàs la transferència de la competència de l'ensenyament. Aquesta no es produí per l'oposició del grup parlamentari socialista.

Mentrestant, l'Administració autonòmica ha tingut al seu càrrec *l'ensenyament de la llengua de la Comunitat Autònoma* i l'Administració ha gestionat la resta del sistema educatiu. La descoordinació i les picabaralles entre ambdues administracions no han facilitat gens ni mica el procés de normalització lingüística en l'àmbit escolar i a més s'han perdut sis anys molt importants per començar a posar en marxa un sistema educatiu propi ajustat a les nostres característiques i necessitats.

Des del punt de vista de l'STEI, les Balears han

de disposar de les més àmplies competències educatives en el termini més curt possible. Amb la reforma de l'Estatut s'aconseguiria el primer objectiu. Amb la promulgació d'una llei orgànica per part de l'Estat seria més factible assolir el segon. Cal optar per un camí o per l'altre a l'hora de plantejar la demanda de les transferències de l'Educació. L'STEI que ha defensat des de la discussió de l'avantprojecte de l'Estatut d'Autonomia que la nostra Comunitat tingués l'eina adequada per poder desenvolupar la seva pròpia política educativa, es decanta per la reforma immediata de l'Estatut d'Autonomia per creure que aquest és el camí que dóna més garanties per a l'obtenció d'unes competències àmplies, sòlides, estables i sotmeses tan sols als requisits de control estatal que marca la Constitució. La lentitud de la via de la reforma es reduirà si els partits parlamentaris illencs tenen la voluntat política d'impulsar-la amb fermesa i les garanties d'èxit encara seran majors si es manifesta un consens social activament partidari.

Mentre arriben les transferències s'ha d'exigir la màxima coordinació entre ambdues administracions, la creació dels Consells Escolars Municipals, Insulars i de Comunitat Autònoma i la dotació de la plantilla necessària per fer front a la normalització del català als centres, mesures polítiques que han de suposar un primer pas per aconseguir que l'Escola de les Illes esdevengui en potència un instrument actiu de primer ordre per a la integració i normalització cultural de la nostra societat.

Diario de Mallorca

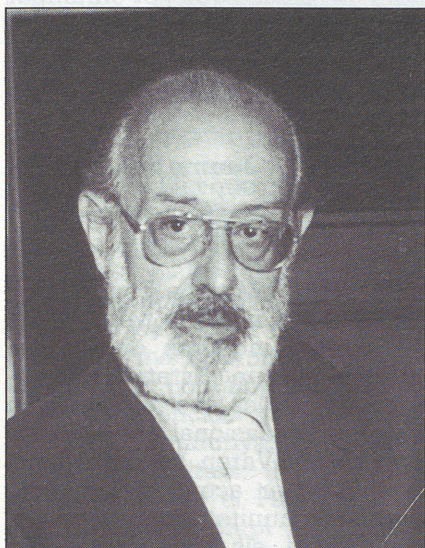
LLUC li agraeix l'aportació de material gràfic a aquest número

Dossier: REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

LLUC ha proposat una enquesta a diverses personalitats de Mallorca sobre el tema del dossier que us oferim. Les preguntes eren dues:

1. ¿Com valoren el funcionament del règim autonòmic durant aquests sis anys primers de vigència de l'Estatut?
  2. ¿Què propostes de cara al futur tocant a l'Estatut i a la seva aplicació?
- Vet aquí les respostes que ens han arribat.

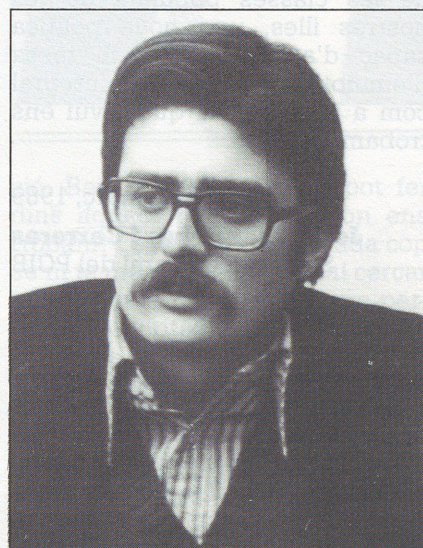
via, perquè si es torben gaire no hi seran a temps. Vull dir que ja no quedarà res a normalitzar.

Josep M. Llompart

1. Tot i considerant que l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears és, en si mateix, feble per la manca de contingut que, com Estatut tramitat per la via de l'article 143 de la Constitució, posseeix, aquesta feblesa s'ha vist agreujada per una mala gestió dels Governos de la dreta i per la manca d'iniciativa per ampliar les competències estatutàries. Temes tan importants com són l'Educació i la Sanitat encara romanen en poder de l'Administració Central. Per altra banda la mateixa manca d'acord sistemàtic entre el PSOE i AP-UM ha fet impossible tenir una Llei de Consells Insulars capaç de dotar competencialment l'autonomia de cadascuna de les illes. Lleis tan importants com la de la creació del Consell Econòmic i Social encara avui no s'han posat en marxa.

Si hi ha algun aspecte que ha agreujat la manca d'iniciativa, mala gestió i enfrontaments partidistes, és l'existència d'affers —Zeus i Torcal, etc, etc.— que han desprestigiat les institucions autonòmiques o, finalment, la burla del posicionament unànim del Parlament per iniciar la tramitació al Congrés de Diputats d'una proposta de Llei per decla-

Permeteu que consideri els dos punts que em proposau, referint-los al problema que em cou més: la situació de la llengua catalana i les seves perspectives de futur.

1. En aquest aspecte la valoració dels sis anys d'autonomia és absolutament negativa. Sembla com si hi hagués una mena d'acord tàcit a considerar que la Llei de Normalització Lingüística és un pur ornament o, a tot estirar, un tranquil·litzador de consciències. És a dir una llei per a ser objecte d'aprovació unànime pel Parlament i d'oblit no menys unànime per part de l'executiu.

2. Una sola proposta: el compliment estricte d'aquella llei i el desenvolupament d'una política lingüística coherent amb ella. Una política lingüística tan respectuosa com es vulgui, però també realista, ferma i eficaç. I que facin

rar Cabrera Parc Nacional Marí-tim-Terrestre, proposta després traïda pels partits majoritaris, fonamentalment AP i PSOE.

Per altra banda, aspectes positius, com la Llei de Normalització Lingüística, després s'han topat amb una manca de voluntat política per dur a terme la seva aplicació.

2. Caldria reformar l'Estatut —tal com preveu la Constitució— i obrir la perspectiva d'assumir les competències que poden gaudir els Estatuts tramitats per la via de l'article 151 de la Constitució.

—Dotar els Consells Insulars de competències suficients per fer possible la seva eficaçia, bon funcionament i apropament de les institucions autonòmiques al poble, dirigint-se cap un esquema competencial prou descentralitzat.

—Aconseguir la popularització de l'autonomia, avui en gran part desprestigiada davant els ciutadans, revaloritzant el seu paper i la seva raó d'esser. Cap aquesta direcció és important aconseguir posar en funcionament instruments de participació i control com pot esser el mateix Consell Econòmic i Social.

Finalment es tractaria d'aconseguir un canvi d'orientació de la política general duita pels governants de la dreta, obrint una nova política vinculada als interessos de les classes populars de les nostres illes, una nova política capaç d'aprofundir en la tasca d'emmotllar una identitat integral com a poble de la qual avui ens trobam mancats.

Ciutat, 27 de març, 1989

Josep M. Vilchez i Carreras
Secretari General del PCIB

LA MEVA RESPOSTA prendrà pel varyany de la paràbola. D'aquesta forma em trob més a plaer i em sent més fidel a la meva curolla poètica, al meu tarannà presbiterial i a la meva nissaga camperola.

Per mi l'Estatut d'Autonomia, com tota altra llei, vol ser una espècie de caminadors per a l'home.

Tot i oblidant que, d'entrada, uns caminadors són, per pròpia definició i ofici, un insult per a la persona adulta, ja que li enrostren la seva manca de maduresa i la seva infantilitzada perseverança dins l'etapa de les dependències, podríem admetre que, en uns determinats moments històrics, tenen una certa utilitat perquè alguns puguin fer unes primeres passes.

Aquests caminadors legals, segons el meu parer, han tingut una incidència contradictòria dins la tasca de posar en marxa la nostra gent cap a una consciència de Poble, per una autèntica Autonomia, que no és altra que exercir de fet el dret sagrat de ser Nació lliure i sobirana, amb Estat independent i poder de confede-

ració amb els altres Països Catalans.

Aquests caminadors nostres, de quarta regional, anomenats Estatut d'Autonomia, han realitzat un escafit miracle, talment un prodigi venial de Santuari miserable, com és el de fer caminar uns baldats, uns cama-tallats mentals, uns governants instal·lats a la poltrona del Poder, uns polítics que un dia es manifestaren en contra d'aquests mateixos caminadors que ara utilitzen i defensen.

Si bé és veritat que les passes d'aquests neòfits, elevats al sitial de representants del Poble per mecanismes ancestrals de pors i inconsciències, han semblat gambades de sonàmbuls, hi ha hagut, amb tot i això, una ombra d'avanç, de bellugueig de cadàvers, al cementiri de la nostra malanada Història.

Aquests caminadors, per altra banda, han espenyat, destrossat, uns altres polítics, que dins la clandestinitat deixaven el caminar pel córrer davant les forces repressives, tot cridant «llibertat, amnistia i Estatut d'Autonomia». Aquests han convertit els caminadors en estaló que assegura la seva estabilitat a la clova dels guanys, dels canvis de camisa, del viure a esquena dreta, del tancar els ulls al futur, del renunciar al risc de la lluita per a la utopia. Per

a aquests, que són per desgràcia, majoria, l'Estatut ha legalitzat, ha honorificat, ha canonitzat la seva baixa traïdoria.

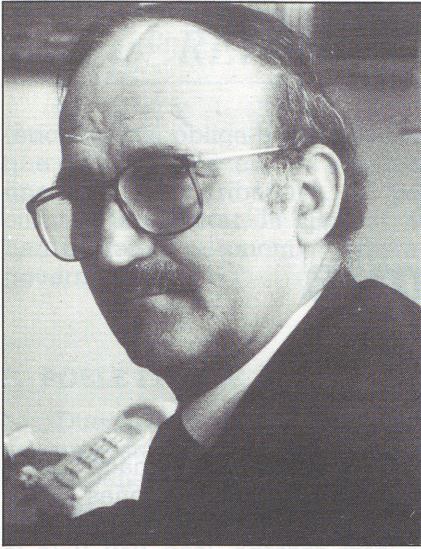
Als qui creim que som un Poble, apallissat però madur, als qui no suportam que ens tractin com disminuïts, com baldats, la referència a l'Estatut i la visió d'aquest trist i ridícul espectacle, on uns homes, de peu moix, fan de cavall a uns colonitzadors despòtics i cruels, ens han arreveixinat la ràbia i el delit de la lluita oberta i cridanera, gairebé provocativa, per l'única cosa que pot enrampar un patriota: la PROCLAMA, clara i llampant de la INDEPENDÈNCIA dins una federació de Països Catalans.

Jaume Santandreu

La Petita i Mitjana Empresa de Mallorca, va néixer a principis de 1977. Els fundadors de PIMEM reclamaven un Estatut d'Autonomia per a les nostres Illes com objectiu fundacional de la nostra Associació. Varen ser necessaris sis anys per aconseguir que la nostra Comunitat tingués un Estatut. Avui, sis anys després, la Revista **LLUC** ens demana l'opinió del desenvolupament d'aquest estatut. L'Article 143 de la Constitució Espanyola va esser rebutjat per la nostra Federació, nosaltres ens decantàvem per la via de l'Article 151, i així va quedar imprès en le nostre Butlletí núm. 3 de gener de 1980, pàg. 8. Rebutjàvem la via de l'article 143 perquè l'autonomia no era completa; s'eliminava la participació del poble i es deixava en mans dels parlamentaris del Parlament espanyol l'aprovació de l'Estatut sense el plebiscit popular. Els polítics varen assumir l'Estatut amb el compromís d'ampliar les competències una vegada passats els cinc anys del seu funcionament. A PIMEM sempre vàrem pensar que aquesta via ens convertia en una autonomia de segona classe.

Sis anys després hem comprovat la manca de competències que té el nostre Parlament. Quan de-

manam una Llei que contempli les nostres peculiaritats, obtenim la mateixa resposta «no tenim competències, o les que tenim no estan acompanyades de pressupost i no les podem exercir». Necessitam una reforma del nostre Estatut que contempli les mateixes competències que tenen al País Basc, Catalunya, Andalusia i altres Comunitats. Però també necessitam que el Parlament de les Illes desenvolupi les competències que té actualment. Sis anys són molts per no haver pogut fer la Llei de Consells Insulars. La Patronal de la Petita i Mitjana Empresa de Mallorca, desitja saber quines són les competències, entre altres qüestions que farien més extens aquest escrit.

Palma, 28 març 1989

Demetrio J. Peña Collado
President PIMEM

¿AUTONOMIA, SOBIRANIA...?

Hi ha uns enginys que fan servir els qui volen aprendre a volar que simulen totes les incidències de la volada. I el qui desitgi aprendre aquest ofici d'aviador d'alt risc no ha de fer més que pujar-hi i seguint un perfecte manual de l'aviador pot arribar a passar per

totes les experiències simulades del vol real, des de volar de biaix a caure en un picat irreversible, sense volar realment de biaix ni moure's d'aquí on està situat l'aparell simulador. Tot és possible i al final de l'experiència el futur pilot ha avançat molt, en molt poc temps, respecte del seu perillós ofici i sense banyar-se gens ni mica el cul que és, tal vegada, el punt més interessant del sistema de la simulació en general. Els nostres polítics hauran tengut bones i nombroses experiències durant aquest sis anys darrers, segur que en saben més, d'aquest art d'anar de parlaments i de governs, que no en sabien als anys setanta i vagi per dit que ara i sempre reconeixeré el seu noble i generós esforç. Fins i tot n'hi haurà hagut alguns que, en aquest món de simulacres polítics, hauran après que, efectivament, tenien raó els que venien advertint de molt temps enrera que «el mal d'Almansa a tots ens alcaça» com es diu al País Valencià.

Pràcticament deu anys d'autonomia, amb «24 transferències exclusives», transferides i tot, no han demostrat que aquí sigui possible fer un projecte de país.

Som dels qui creuen que el futur es pot governar en bastants d'aspectes des del present, però si fins i tot per exercir aquestes «competències exclusives» hi ha hagut apel·lacions als grans poders de la justícia, i el Tribunal Constitucional encara hi ha de dir finalment la seva darrera paraula, ja m'explicaran on és la mínima sobirania que necessita aquest poble per defensar-se d'una situació que de cada cop es confon més amb un model de colonialisme interior.

Si és que a qualcú li havia passat pel cap que l'autonomia que ens donaven els polítics de la transició comportava qualche punt de sobirania haurà quedat ben servit...

Som un poble petit i pel que es veu bo de convèncer amb una eficaç política del mim i de la gesticulació, però el que més preocupa és la nostra palesa indefen-

sió. Ben poqueta cosa es pot fer dins aquest marc polític on ens trobam! I és per això que cada cop se'm fa més evident que cal cercar una fórmula política que ens permeti de veritat exercir la nostra sobirania perquè sense ella no ens podem programar el futur, no ens podem governar. No es tracta d'estar o no d'acord amb l'Estatut; es tracta que, sigui quina sigui la nostra llei bàsica, l'hem de poder desenvolupar amb tota la llibertat del món, si no és així ens quedarem amb la casa oberta, tal com estam ara, a tots els lladres de camí, que fins ara en aquest país entren i surten sense que els hàgim pogut encara barrar el pas. Ens convé triar més bons amics, ens calen aliances amb pobles que entenguin aquest llenguatge, la nostra parla. Que s'acabin per a sempre les polítiques de la simulació i cerquem el reforç amb els nostres homòlegs que ara ja hem vist que no som prou cadascú separat dels altres. Poc o gens ens han respectat i tots els indicis ens fan entendre que tampoc serem més respectats, d'aquí endavant. ¿Quin pes polític tenen un grapat d'illencs en la balança política de l'estat o dels estats d'Europa? Calen solucions més eficaces que la que ens ha pogut donar la nostra situació de tanta dependència.

Climent Garau

L'ESGLÉSIA NOSTRA

Església i Autonomia

per Bartomeu Bennàssar

Una reflexió sobre «Església i Autonomia» pot fer-se recordant les bases principals que expliquin que autonomia és un mot, un concepte —encara que amb matisos diversos—, una realitat ben consonant amb l'església de Jesucrist. Vegem-ho en quatre moments.

1. LLIBERTAT I LLIBERTATS

L'església —recordem-ho— ha après especialment aquests últims anys, a partir de les sotregades, de les revolucions i dels avanços, a mirar amb bon ull la llibertat, les llibertats. Un aprenentatge, costós, de diàleg amb el món modern. Ha passat de l'anatema al diàleg. El Concili Vaticà II obrí les portes a la llibertat. Llibertat que, feia anys, tocava a les portes de l'església.

El valor llibertat, originat en la matriu de la modernitat (mot clau en el cristianisme), és fonament dels drets dels homes i dels pobles. Ser lliure es completa i es tradueix a tenir llibertats. La llibertat és un concepte clau per entendre la base i el camí permanent dels drets de l'home.

L'home té el *dret natural* a créixer i a deixar de ser infant, té dret a dir la seva paraula. Té dret, i per tant llibertat, a poder pensar, a expressar el pensament, a reunir-se i associar-se per pensar; a manifestar-se, a actuar. Té dret a ser ell i a fer-se.

Els pobles, com les persones, van fent un procés semblant. Totes les formulacions dels drets i de les llibertats de l'home i dels pobles arrelen aquí. Sempre que una persona, o un poble, no vulgui dir o no pugui dir la seva paraula, no vulgui o no pugui expressar-se en les seves tradicions i costums i en els seus projectes i les seves lleis, no vulgui o no pugui governar-se segons les seves decisions, manifesta por, covardia, vilesa o revela que està sota la tutela del pare, o la lliçó del mestre, la batuta del director, la bota del militar, les ordres del dictador o el control del colonitzador. Quan els *imperatius* ens vénen de fora es declara, si més no implícitament, l'existència d'un imperi.

La paraula —mai tan radicalment afirmat—, teva i meva, mostra, feta llengua, cultura, història, projecte... construeix una conversació i una projecció

col·lectiva, constitueix un poble, una nació. Sens dubte amb i des de la llibertat. Les persones lliures conformen un poble. «La nació existeix *per* la cultura i *per a* la cultura», com recorda Joan Pau II (a la UNESCO, 2 juny 1980). I l'alliberament és el procés de lluita contra les opressions polítiques per viure la llibertat i les llibertats. L'alliberament és el camí de la independència de dependències anihiladores cap a una interdependència o convivència solidària des del desenvolupament diferencial enriquidor de la humanitat.

Continua demanant el Papa: «Vetlau per aquesta sobirania fonamental que posseeix cada nació en virtut de la seva pròpia cultura... No permeteu que arribi a ser presa de qualsevol interès polític i econòmic. No permeteu que arribi a ser víctima dels totalitarismes, dels imperialismes o de les hegemonies per als quals l'home no compta sinó com a objecte de dominació i no com a subjecte de la seva pròpia existència humana... Subjecte de la sobirania nascuda de la cultura autèntica que li pertany en sentit propi. ¿No hi ha, al mapa d'Europa i del món, nacions que posseeixen una meravellosa sobirania històrica nascuda de la seva cultura, i, amb tot, al mateix temps estan privades de la seva total sobirania?». Importància cabdal hi tenen els mitjans de comunicació socials que «no poden ser mitjans de dominació» sinó d'expressió d'aquesta societat que se'n serveix i que n'assegura també l'existència».

L'església doncs, com totes les instàncies morals, protegeix i defensa les llibertats i els drets, els valors de poble i les identitats nacionals, no des de la voluntat, més o manco generosa o arbitrària d'un sistema polític o d'uns governants. Es col·loca en un lloc anterior, original, radical. Exigeix des d'una rel anterior. Els drets fonamentals no són jutjats per instàncies posteriors, sinó que són els drets fonamentals que jutgen i denuncien, condemnen o aplaudeixen les estructures socials i polítiques com a bones o dolentes canalitzacions de la veritat dels drets. Aquests jutgen les administracions, els governs i els Estats.

Els valors que traspuen els drets configuren la dimensió ètica i jurídica: allò que ha de ser fet

Dossier: REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

(ètica-valors) obliga que sigui dret i realitat política, que es tradueixi en un Estatut, una Constitució, unes lleis, uns tribunals... El poble, la història, la cultura, la dignitat, la llibertat, la responsabilitat... han de fer-se autonomia política, autogestió, autogovern...

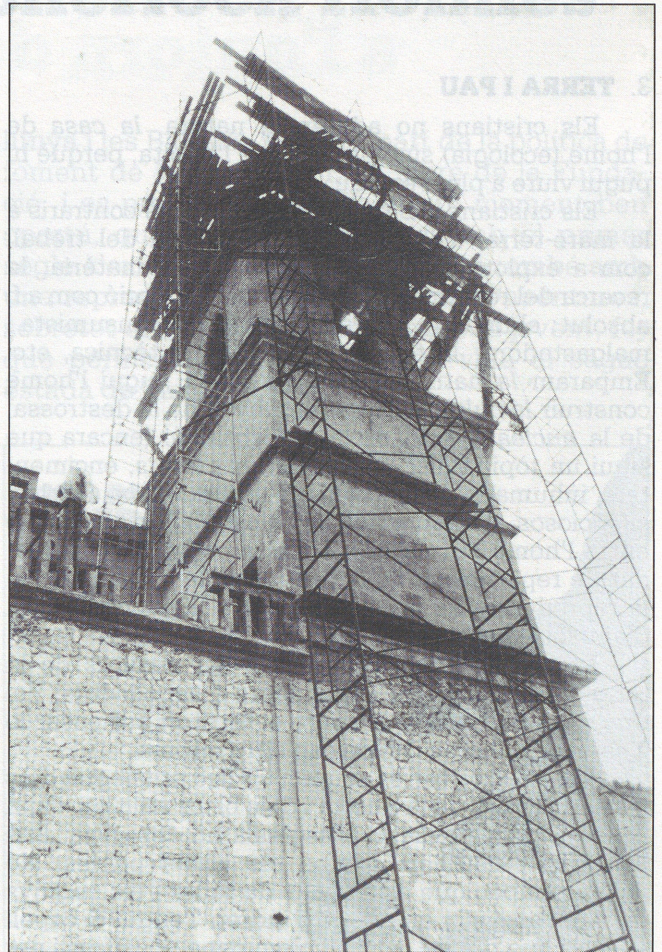
2. POBLE I POBRE

Dues greus fallides emmalalteixen un poble: no ser propietaris ni del cap ni de les mans. Esser estranys, alienats, a nosaltres mateixos. Pertànyer a d'altres a nivell sòcio-econòmic i cultural-polític. Es tracta de l'esclavatge de l'home treballador a la fàbrica, a l'hotel o en el camp i del trencament de l'home com a ser arrelat a una terra, país, història i cultura. No es pot ser home ni poble sense tenir a les mans els missatges i el resultat del treball com també l'organització i els projectes que, segons els valors de la història i la cultura, vulguen donar-se. La lletra de *la llibertat, la igualtat i la fraternitat* o, dit amb altres paraules, les formes igualitàries, justes i participatives (socialismes) urgeixen la música de la terra, del país (nacionalisme).

L'església de Jesucrist sintonitza amb aquests principis, perquè neix d'arrels populars i creix dins la valoració positiva de les cultures diverses. Sempre que l'església ha tallat el cordó umbilical amb el poble s'ha suïcidat, s'ha tallat tota possibilitat de missió i d'evangelització vertaderes. I a la vegada ha malmenat el poble. També l'església de Jesucrist neix i creix dins les realitats i els cors justos, solidaris, fraternals. Els pobres, i els qui s'hi fan, poden anomenar-se inicialment de veres fraternals. Aquesta és la pila baptismal d'on neixen els cristians i neix l'església.

Aquests dos elements: *poble i pobre* que configuren la possibilitat de la fraternitat, meta de tota societat humana, són definitoris de l'església cristiana. Pel mateix s'ajuntarà a la lluita contra els sistemes socials, culturals, polítics i econòmics que degradin l'home ciutadà a súbdit i l'home treballador a esclau, l'home ciutadà a dependent de qualsevol imperi i l'home treballador a venut a qualsevol capital.

En la tasca de recuperació de la identitat nacional s'hi pot experimentar la realització de l'alliberament evangèlic. Però per a un cristià l'assoliment de les reivindicacions nacionals s'ha de veure i viure situant-lo i vinculant-lo a l'anunci de vida nova on no hi haurà pobresa ni desigualtat, on tot home podrà sentir-se i ser reconegut ple de dignitat. La defensa de la llengua i de les formes de govern propi cal fer-la dins la lluita per un projecte de societat on se superin divisions, es trenquin desigualtats, i on tothom visqui en llibertat real, amb dignitat. Sense

un redreçament personal global (*del personal*) difícilment podrà sostenir-se un redreçament nacional.

L'autonomia política, a tots els nivells de l'administració, haurà d'abraçar (partir o arribar) una política decidida de justícia social. L'església fa present sempre aquest aspecte, posa damunt la taula —no per espectacle, sinó per pes de qualitat— els marginats, els malferits, recorda que no és encara una bona autonomia quan els desvalguts i menys afavorits no compten com a primers.

La nostra tasca d'alliberament del poble —categoria ben útil per pensar l'existència històrica en situació de dependència política i d'esclavatge econòmic— s'estén, doncs, a l'alliberació social contra neoliberalismes capitalistes, a favor de la justícia; i a l'alliberació nacional contra tot imperalisme colonitzador, a favor de la veritat.

El poble es va constituint històricament com a categoria oberta, complexa i conflictiva, donada la memòria oberta que té d'ell mateix, del destí dife-

rent que es confereix i de la situació variable i canviant en què es troba, però unida per la voluntat de crítica als sistemes imposats; pel seu projecte de justícia, de vida i de convivència, que es dona.

3. TERRA I PAU

Els cristians no adoren la natura, *la casa* de l'home (ecologia) sinó l'home que l'habita, perquè hi pugui viure a pler i en pau.

Els cristians rebutgen fets i principis contraris a la mare-terra, a l'ecologia: la ideologia del treball com a explotació unidimensional de la matèria; la recerca del rendiment màxim de la producció com a fi absolut; el mite de l'eficàcia il·limitada, consumista i malgastadora; la fascinació davant la tècnica, etc. Emparam *la natura* perquè amb ella pugui l'home construir *la cultura*. Ens avergonyim de la destrossa, de la *nuclearització*, de la *balearització* (encara que sigui un tòpic típic), dels *hàbitats* estrets, encimentats, inhumans. Fomentam els espais verds, amples, silenciosos. Volem unes relacions d'harmonització entre l'home i la natura. Lluitam contra la desigualtat de repartiment de la terra, contra l'acumulació i la reproducció de privilegis, contra la supervivència d'abusos i privatitzacions.

Per això, autonomia vol dir ser senyors de la terra, no dominadors explotadors o espoliadors. Vol dir comandar realment sobre el territori per posar-lo a servei de l'home i no de cap altre interès.

Les nostres terres ocupen un lloc *privilegiat* dins les estratègies de la guerra i dels blocs militars. Quin consol i quin privilegi! L'església ho denuncia. Ens estimam i estimam també els altres pobles. No volem tampoc que els capells de ràdar i els enginys de mort es posin en un altre indret. Tengui el capell el color que tengui. No ho volem per a nosaltres i per a ningú. Estam disposats a *perdre* la vida pels altres pobles; però no que ens *prenguin* la vida inútilment o a *sacrificar-la* sacrílegament a mans de botxins prepotents que, mentre es declaren guardians dels germans, conserven i defensen els seus interessos.

Per una vera autonomia és clara la negativa a qualsevol bloc defensiu-ofensiu. S'ha de servir la pau des de la pau que la geoestratègia de les nostres terres pot oferir. Aquest és el nostre paper internacional i el nostre deure i el nostre dret: esser lloc de trobada i de descans, de diàleg, d'assossec, de germanor en la cruïlla de relacions humanes que som. *Terra de la calma*, de la pau, que convoqui a la pau.

En pura lògica autonòmica la *defensa* de la nostra terra ha d'estar en mans nostres i ens mans civils.

4. MALLORCA I FORA MALLORCA

Quan es parla d'autonomia, uns hi veuen de seguida l'oportunitat del distanciament insolidari dels pobles entre si, i uns altres hi contemplen la necessària independència de cada poble per tal d'arribar a

una desitjable i sana cooperació solidària entre tots. No volem l'afirmació de Mallorca negant o menyspreant el fora Mallorca. Volem unir Mallorca i fora Mallorca.

La imatge de l'arbre, profundament arrelat i alimentat de la saba de la terra, que allarga branca i fruits més enllà de la finca o de la tanca, és programàtica per a l'església i la societat. Els pobles ben identificats, i ensems oberts, són capaços de recrear una fraternitat concreta més fecunda, feliç i universal.

Autonomia i solidaritat entre els pobles són dos pols no contraposats, encara que s'uneixin amb dificultat. Proclamam la identitat de cada poble i el dret d'afirmar la seva particularitat; afirmam també el respecte a les identitats de cada país, és a dir, a les diferències, i el deure de cercar una igualtat real i sense privilegis. Ningú, ni persona ni poble, no pot engreixar-se a costa d'un altre. Fora *unitats* falses, ni universalismes uniformistes, o feixistes. Fora insolidaritats antropofàgiques.

Lluitarem contra tot absolutisme nacionalista narcisista, tancat, orgullós, fanàtic i ressentit; contra tot particularisme prepotent i afavoridor de les nacionalitats més privilegiades a costa dels drets dels altres. Autonomia i solidaritat interautonòmica, internacional: gran desafiament. La germanor cristiana és de família, de país, d'humanitat sencera.

* * *

Autonomia, en resum, per al pensament cristià, resseguint la paràbola de l'home, significa un poble dempeus:

a) sobre una base, els peus que estan i se senten a ca seva, que tresquen a plaer la terra, i *manen* sobre el territori per fer-lo un lloc habitable, pacífic i alegre;

b) amb un cos sà, ordenat, ocupant cada membre el seu lloc amb igual dignitat, —si per cas més atesos els més dèbils i pobres— amb càrrecs i càrregues ben repartides, amb treball o possibilitats de vida, de feina i de doblers, diguem, justament compartides;

c) amb un cap que es governa, es dona lleis i es jutja lliurement dins una gran riquesa de participació socio-política, amb una sensibilitat exquisida per la cultura i la llengua —expressió i vehicle necessari de la vida pròpia—, amb un apreci alt per les arts i les ciències, amb un esment ben clarivident pel pensament, per la fe, pels valors de respecte i de seny;

d) amb les mans esteses més enllà de la mar per enriquir-nos amb les aportacions dels pobles i de les històries que ens forjaren i ens conformen actualment i per col·laborar solidàriament a la configuració de la germanor catalana, espanyola, europea i universal.

BARTOMEU BENNÀSSAR

Exposició sobre Sherlock Holmes

«Cent anys amb Sherlock Holmes» és l'exposició concebuda i organitzada pels serveis culturals de la *Fundació Caixa de Pensions* amb la finalitat de commemorar públicament el centenari d'un personatge de ficció que, traspasant fronteres i generacions, ha estat vivificat per l'entusiasme dels lectors.

En efecte, ara fa cent anys que Arthur Conan Doyle donava a l'estampa una novel·la de crims i misteri, *Estudi en escarlata*, en la qual combinava una imaginació fecunda amb l'exercici d'un realisme que hi feia traspuar moltes senyes de la identitat política i ideològica de l'Anglaterra victoriana: el cofoisme imperial, la infrangible estructuració de la societat, la confiança il·limitada en la ciència, etc. Aquella obra no seria un producte narratiu qualsevol, sinó que havia d'esdevenir un clàssic de la literatura popular universal, precisament perquè, a banda de connectar estretament amb les predileccions majoritàries, entronitzava una figura carismàtica, el detectiu Sherlock Holmes, capaç de meravellar els lectors amb deduccions fulgurants i de resoldre els misteris més inextricables gràcies a unes facultats d'observació i d'anàlisi extremament refinades que, a més a més, el doctor Watson, company, contrapunt i cronista de les seves aventures, s'encarregava de ponderar.

L'exposició que ara li dedica la *Fundació Caixa de Pensions* enllaça amb la que va produir el 1984 sota el títol de «La novel·la negra» —en la qual s'esmentava Conan Doyle com a precedent il·lustre del gènere detectivesc—, i intentarà seguir el rastre de Sherlock Holmes al llarg de les quatre novel·les i cinquanta-sis narracions escrites pel seu creador i de les successives versions literàries, teatrals, cinematogràfiques, etc., les quals l'han dut a sobrepassar les convencions cronològiques i a transformar-se en un autèntic mite que es reencarna amb una fluïdesa sorprenent, només explicable pel magnetisme que la seva personalitat projecta sobre el públic.

L'exposició CENT ANYS AMB SHERLOCK HOLMES ha pres el format itinerant que la faculta per recórrer les instal·lacions culturals de la *Fundació Caixa de Pensions* arreu de Cata-

lunya i les Balears, formant part de la política de foment de la literatura i del llibre de la Fundació, i es presenta al públic en un moment ben oportú, que no sols coincideix amb el primer segle s'existència del detectiu, sinó també amb una represa de l'edició de les seves aventures, sobretot en col·leccions adreçades al jovent, fet que permet augurar una llarga vida al sagaç estadà de Baker Street 221 B.

A Balears, la itineració de l'exposició serà la següent:

- **Palma**, del 9 al 31 de maig, al Museu de Mallorca.
- **Inca**, del 5 al 25 de juny, al Casal de Cultura.
- **Manacor**, de l'1 al 25 de juliol, a la Casa del Mar de Portocristo.
- **Ciutadella**, del 7 al 24 d'agost, a l'Església del Roser.
- **Eivissa**, del 5 al 28 de setembre, a la Sala d'Exposicions de «la Caixa».

Notes i impressions a l'entorn de *Comèdia* (*)

per Lluís Alpera

«AGITACIÓ» PER BLAI BONET

Vaig rebre un dia, des de Mallorca, una lletra de convidat inesperada: participar en un cicle d'«agitació» per Blai Bonet. Em vaig quedar tan sorprès a causa del terme «agitació» emprat en favor d'un poeta. Després d'haver-hi acceptat, consultí les diverses accepcions semàntiques del mot «agitació», comprovant que gairebé totes es referien a l'elèctrica, la tecnologia, la tèrmica i la psicomotora, però cap al terreny de la literatura. Em vaig tranquil·litzar, però, en veure que el vell Fabra registrava, en sentit figuratiu, «agitar una qüestió» que s'apropava, interprete jo, a la qüestió pendent de reivindicar, ara i ací, el nom, l'obra, el personatge i la influència d'aquest gran poeta mallorquí. D'altra banda, el nom de Blai Bonet em va connectar de sobte amb una munió d'idees, vivències i de velles il·lusions poètiques i cíviques dels anys 60, de la meua primera joventut, car, us haig de confessar d'una manera ben desvergonyida que a hores d'ara em considere més jove que mai. Era, per tant, Blai Bonet un poeta amb qui havia connectat força mitjançant un sol llibre: *Comèdia*, l'impacte del qual ha romàs en mi per sempre.

He pensat que una manera de col·laborar —ara i ací— en aquesta «agitació», en aquest moure violentament, en el sentit figuratiu fabrià, el nom i l'obra de Blai Bonet, fóra el d'oferir una sèrie de reflexions i de consideracions —així com alguna que altra vivència personal— entorn al realisme històric i, sobretot, al llibre *Comèdia*. Reflexions i consideracions que parteixen més del fet d'haver format part de la generació poètica valenciana dels 60 que no pas del meu ofici de professor de filologia catalana.

FASCINACIÓ PER LES ILLES

D'entrada, us confessaré que les Illes sempre m'han fascinat. El meu mestre, Sanchis Guarner, en tenia gran part de culpa: freqüentment em parlava de l'acollida sempre cordial dels illencs, de la quantitat d'amics que havia guanyat a Mallorca i del ferment literari que hi havia. D'altra banda, Jaume Vidal Alcover, que havia estudiat Filologia Romànica amb mi a Madrid, em va iniciar en la cultura catalana amb alguns llibres que ara recorde: la *Gramàtica valenciana* de Sanchis Guarner, l'*Eneida* en la traducció de Miquel Dolç, *El dolor de cada dia* del mateix Jaume Vidal, que esdevindria, com tothom sap,

una de les peces històriques del «realisme» mallorquí.

Precisament, treballant al costat de Sanchis a la València dels 60, vaig assabentar-me de la tasca d'un altre poeta mallorquí, que juntament amb Jaume Vidal Alcover i Blai Bonet, formarien el millor —o almenys la flor més quallada— d'aquella generació, i que, sens dubte, influïren més decisivament en la generació dels anomenats poetes realistes mallorquins dels 60. Em referesc, naturalment, al poeta i amic: Josep M.ª Llompart. Aquelles separates de bells poemes, de «paraules com espurnes de brollador» que Llompart publicava dins *Papeles de Son Armadans* en edició bilingüe, anaven encenent els meus fanals poètics cap a les Illes, plenes de misteri d'ambre. Per fi, aprofitant un viatge del mestre Sanchis a Ciutat de Mallorca l'any 1961, vaig conèixer Pep Llompart, Llorenç Moyà, Bernat Vidal, Guillem Colom, Josep M.ª Palau i Camps, entre d'altres. Dissortadament, Blai Bonet no hi era. Poc temps després, aparegueren *Poemes de Mondragó* i *Comèdia*, llibres que em van sobtar força.

L'IMPACTE DE COMÈDIA EL 1961

Parlem, per tant, de Blai Bonet, de *Comèdia* i del realisme històric. Coincidim d'entrada amb els crítics que parlar de Blai Bonet és parlar d'una de les personalitats més inquietants i profundes —i tal volta més complexes— de la nostra literatura. I que el factor de la seva inquietud religiosa, altament patètica, l'ha menat a posicions confuses, quan no contradictòries. Aquesta confusió fóra, en tot cas, estrictament conceptual que no pas estilística o formal, havent derivat el poeta, a partir de *Comèdia* (1961) i de *L'Evangeli segons un de tants* (1967) cap a una més eixuta i més aspra.

Sembla que l'impacte produït l'any 1961 per *Comèdia* va ser, sobretot, des del punt de vista conceptual, perquè es decantava decididament cap a una poesia més social, fortament influïda pels escriptors castellans, cosa que començava a resultar freqüent entre els poetes mallorquins des de Roselló-Pòrcel. Així mateix, una manifestació evident del realisme històric blaibonetià serà la seua incorporació al poema civil, reprenent la vella dialèctica

(*) Text de la conferència pronunciada per Lluís Alpera a la Universitat de les Illes Balears dins el cicle d'homenatge a Blai Bonet, el mes de febrer de 1987.

maragalliana Castella-Catalunya, transformada ara en Espanya-Santanyí o el «lleó esquerp que dona ser català d'Espanya» com ens diu el mateix Blai Bonet. Imatge d'una Espanya, com la d'Espriu i posteriorment de Josep Melià, basada en la comprensió dels diversos pobles que la integren i en la defensa dels grups socials més desproveïts. Llompart va considerar que el tractament del tema hispànic des de l'angle de Catalunya no li anava al Blai Bonet i, en aquest sentit, el poeta no reeixia en el seu intent d'escriure poemes civils de gran alenada.

AUTORETRAT I PAISATGE

Siga com siga, si apliquem ara una òptica diacrònica a la poesia blaiBonetiana, més enllà del sedàs del temps i de les estètiques, allò que sembla que continua tenint una vigència permanent a *Comèdia*, és el tractament de la temàtica de la infantesa i de l'adolescència d'una manera crua i sense embuts, basada a tot hora en els records personals. D'aquí que utilitze el poeta els insistents autoretrats al llarg de tot el poemari. Com si el poeta tingué urgència de deixar constància de tota la problemàtica sobre la seua pròpia existència vital i volgués facilitar-nos continuament el perfil exacte del propi retrat.

Un altre capítol sumament interessant i gairebé omnipotent, almenys pel que es refereix als primers poemaris i en especial a *Comèdia*, és el paisatge. El sentit i el tractament que Blai Bonet en fa del paisatge. Com ben encertadament va diagnosticar Jaume Vidal Alcover, l'any 1958, al diari *Baleares*, el sentit del paisatge a l'Escola de Santanyí, de la qual Blai era la «lluminària», és intens i té unes característiques inconfusibles: és el paisatge passional, patètic, sensual i polícrom, destacant-hi els colors morats i els seus tons —violeta, lilàs i malva— des de la posta i el cap al tard. Aquesta caracterització general dels primers poemaris té la seua excepcionalitat amb *Comèdia*, on el color verd predomina per damunt de qualsevol altre (color) d'una manera aclaparant. A més, amb una gamma de derivats —verdor, verdament, verdíssim— realment sorprenents que cospa la sensibilitat del lector per la relació que el poeta estableix entre els colors i el paisatge i entre els colors i els fonemes:

*i un vapor de verdor entre els rostolls negres,
com el color dels vells altars vertits
de seda verda, en els darrers diumenges
que vénen després de Pentecostès.*

on l'element labiodental (v) de verdor juga poderosament amb les restants labiodentals dels quatre versos esmentats: vells, vestits, vapor, vénen. I és que el color com el mateix paisatge de Santanyí Blai Bonet el sent tan propi, tan «fondo» —«feia temps fondo que era jo dins l'ombra/ assossegada de la meua casa»— que va molt més enllà de sentir-lo i explicar-nos-lo com una mera descripció geogràfica, sinó com una «humanitat» com apuntava Vidal Alcover, o com una introspecció personal, afegiria jo,

per tal de capbussar-se en els impulsos més recòndits de la seua ànima exultant:

*A Santanyí els meus ulls! Ja és tanta i tanta
la pols de foc que entre el meu aire blea,
que veure un magraner de branca d'or,
portant el rostre bru de boira, és
agenollar-se en la felicitat.*

Blai Bonet (Foto: Klaus G. W. Russell)

SENSUALITAT EXULTANT

Quant a l'aspecte formal, hom ha insistit en el llenguatge exuberant i en una certa sensualitat exacerbada de Blai Bonet, producte del seu temperament apassionat i religiós, i de l'òptica patètica freqüentment aplicada al seu tarannà poètic. Pel que fa al qualificatiu d'«exacerbat», personalment no trobe a *Comèdia* cap irritació, ni cap sensibilitat «agreujada», o objecte d'agreujar algú. Jo més bé parlaria d'una sensualitat exultant, car el poeta es troba transportat d'una joia enorme, amb unes ganes terribles de viure dins la verdor, la claretat del present, i d'encarar allò que l'envolta amb els seus ulls de Santanyí:

*La humilitat m'arriba al cor, amic
la humilitat que és la claror de l'ordre
ungit d'èxtasi i forma preciosa,
que dóna a les domèstiques calèndules
i a les alfabegueres de pau verda
la seguretat mansa de tenir
tota la seua gràcia organitzada
davant la santa llum. Verdament, tota
la verda claretat està en finestra,
amb la bellesa com un pit defora,
perquè l'amor de Déu és amor d'ulls
i perquè sent, amb molta flor, que dins
la voluntat de Déu hi ha colors.*

LLENGUATGE I FORMA ESTILÍSTICA

Un altre aspecte evident tant en Blai Bonet com en bona part dels companys de la generació mallorquina dels 60 serà, indubtablement, la major llibertat lingüística en comparació amb els predecessors immediats. Així, la utilització del dialectalisme i, sobretot, les formes del llenguatge col·loquial o familiar esdevindran freqüents com a mitjà del recurs expressiu.

Finalment, dins l'aspecte formal, caldria subratllar, com ho ha fet tothom, que Blai Bonet contribueix poderosament a la renovació estilística de la famosa Escola Mallorquina: aquella pulcritud en el vers dels poetes majors —un tant horaciana o virgílica— ha estat substituïda decididament per l'expressivitat de la imatge, de la mateixa manera que el llenguatge gramaticalment puríssim donarà lloc a un idioma més planer i col·loquial, que no exclou, ni molt menys, la metàfora o l'afirmació metafòrica, com ens ha recordat Vidal Alcover.

EL «REALISME HISTÒRIC»

La darrera part de la meua contribució a l'obra blai bonetiana, es traduirà en unes brevíssimes reflexions sobre l'abast de realitzacions com la present encaixada dins el «realisme històric». Sembla que ha arribat l'hora d'abordar el que va significar el Realisme i algunes de les realitzacions més notables, amb el suficient distançament crític i amb l'alliberament d'alguns dels prejudicis que han presidit les valoracions que se n'han fet. Precisament, si en alguna contrada dels Països Catalans, i corregiu-me si m'equivoque, va haver-hi una continuïtat i un reconeixement declarat dels guanys realistes precedents —*El dolor de cada dia*, *Comèdia* i «Us ho diré amb paraules ben planeres» de *Poemes de Mondragó*— va ser tot just a Mallorca, amb aquella plèiade de poetes dels 60: Josep Melià, Miquel Bauçà, Joan Manresa, Jaume Pomar, Francesc Barceló, Guillem Frontera i Rafel Socias, que tot i reconèixer el mestratge precedent, llur fidelitat canvia evidentment d'un autor a l'altre.

Un punt de reflexió fóra d'esbrinar fins quin punt el «realisme» —entre cometes— de *Comèdia* caldria interpretar-lo estrictament com a *tècnica*, o

sigués un tipus de mimesi, o més bé caldria considerar l'obra des del punt de vista d'aproximació ( ) o igualtat (=) a una poesia de compromís social, en la seua vessant de cant civil, que és la interpretació del realisme més generalitzada, històricament parlant.

Si prenem la dicotomia mimesi «realista» front a mimesi «retòrico-simbolista», com a punts referents en el vell plet entre la Cosa i el Signe, podriem dir que la poesia de *Comèdia* cauria, per supòsit, dins el «realisme» de l'època, sobretot en la seua expressió de la tècnica, i del llenguatge: «la nova poesia reivindicarà la funció comunicativa d'un significat immediat, funció primera i principal de la paraula: per tant, esdevindrà col·loquial i directe, racional i quotidià», segons certificaven al seu moment el tàndem Castellet-Molas.

Val a dir que més que realisme en tant que «poesia de compromís social» —tot i que *Comèdia* és l'obra de més intencionalitat cívica—, és un «realisme» el de Blai Bonet clarament intimista i existencial, i a més, en el seu cas, d'un acusat existencialisme religiós. Religiositat, d'altra banda, patètica i dramàtica de vegades, i exultant, panteista, d'altres, amb una cosmovisió globalitzadora, integradora de la realitat humana.

Més problemàtic fóra de precisar si Blai Bonet participa també del que la moderna crítica anomena realisme intensiu, o siga l'apropament als límits que hi ha entre el realisme com a «tècnica» i la mimesi retòrico-simbolista.

I esdevé problemàtic, com he dit abans, pel que podria suposar una voluntat en el poeta de participació de tots dos elements, cosa que ens resulta difícil d'imaginar en el cas de Blai Bonet, car el nostre poeta és, sobretot, un poeta intuïtiu i espontani, que reflecteix tot el seu món interior, amb tots els sentiments, amb el jo més profund i autèntic, d'una manera espontània i dramàtica, i on la catarsi esdevé tan colpidora per als anys 60 que ultrapassa els estrets límits que hom ha pretès atorgar-li al «realisme».

LIRISME I INTIMISME

En definitiva: segurament Blai Bonet no va reeixir gaire amb *Comèdia* en el sentit d'esdevenir un clar missatge de Cant cívic, car el seu fort no era la reflexió, l'anàlisi del context ideològic entre les Espanyes, l'aportació lúcida i intel·ligent d'una nova òptica a l'etern conflicte. Car el seu veritable tarannà poètic s'enfilava contínuament cap al lirisme i l'intimisme, cap a la descripció del seu món interior, cap a l'extroversió de la problemàtica del seu jo, recurrent a tot hora al seu «Crist mollar», als seus «fondos sentiments» i a l'exaltació del paisatge de Santanyí que intensificaven la pròpia exaltació i dramatisme. I per damunt tot els ulls de Blai Bonet, el màxim exponent simbòlic del seu lirisme, continuen encara fugint de qualsevol classificació dels crítics.

MILLENVM

Història i Art de l'Església Catalana

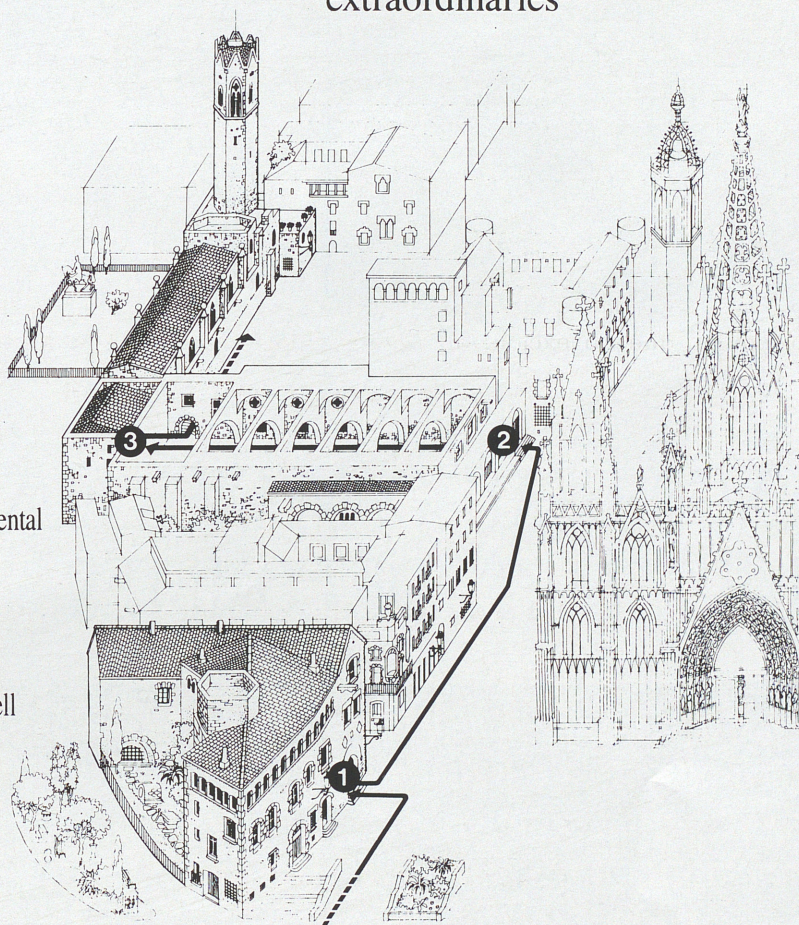

Per primera vegada es reuneixen a Barcelona
378 grans peces de totes les èpoques i 253
documents històrics, procedents d'arreu de
Catalunya

Els sentiments populars de les successives
generacions expressats en unes obres d'art
extraordinàries

El marc on
s'ha instal·lat
l'Exposició
MILLENVM
és un admirable
itinerari monumental
i històric

- 1 Edifici de la Pia Almoïna
- 2 Saló del Tinell
- 3 Capella de Santa Àgata

Del 4 de maig
al 25 de juny
De 9 del matí
a 9 del vespre
Entrada gratuïta

Escoles, col·lectius
i grups especials:
reserva necessària
d'hora de visita
Tel. (93) 318 30 31

Visites institucionals
i premsa
Tel. (93) 402 46 41

GENERALITAT DE CATALUNYA

CATALUNYA 1000 ANYS

Mil·lenni del naixement polític de Catalunya.

MILLENVM. La més important Exposició d'Art Religios vista a Catalunya

JUST AMB UN DIT

COBRAU, INGRESSAU, CONEIXEU EL SALDO
I L'EXTRACTE DE COMPTES

*Just amb un dit, utilitzant la Targeta «SA NOSTRA»
i els nostres Caixers Automàtics,
disposau dels vostres doblers,
realitzau ingressos, consultau el saldo
i obteniu un extracte del vostre compte,
en un instant i còmodament.*

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"